

VASA UNIVERSITET

Filosofiska fakulteten

Miro Kronqvist

På upptäcktspromenad i en flerspråkig stad

Om det lingvistiska landskapet i Vasa centrum

Avhandling pro gradu i svenska språket

Vasa 2017

INNEHÅLL	
FIGURER	2
TABELLER	3
BILDER	3
TIIVISTELMÄ	5
1 INLEDNING	7
1.1 Syfte	8
1.2 Material	9
1.3 Metod	11
2 LINGVISTISKA LANDSKAP – VAD ÄR DE EGENTLIGEN?	14
2.1 Tidigare studier	14
2.2 Centrala definitioner, termer och begrepp	16
2.3 Lingvistiska landskap – ordning under ytan	19
2.4 Att studera lingvistiska landskap	22
2.4.1 Rumslig avgränsning	22
2.4.2 Dokumentering	23
2.4.3 Kategoriseringsprinciper	24
3 VASA SOM FORSKNINGSOBJEKT OCH SPRÅKGEMENSKAP	27
3.1 Om Vasa stads historia – från 1600-talet till i dag	27
3.2 Vasa i dag	29

4 DET LINGVISTISKA LANDSKAPET I VASA CENTRUM	32
4.1 Vilka språk förekommer i det lingvistiska landskapet?	34
4.1.1 Språk utöver finska, svenska och engelska	35
4.1.2 En-, två- och flerspråkiga skyltar och helheter	36
4.1.3 Språk på skyltar och helheter	39
4.1.4 Språkkombinationer på skyltar och helheter	41
4.1.5 Offentliga och privata skyltar och helheter	45
4.2 Hur kommer de olika språken fram i det lingvistiska landskapet?	51
4.2.1 Två- och flerspråkighetens synlighet i analysenheter	51
4.2.2 Det första språket och fontstorlek i två- och flerspråkiga analysenheter	53
4.2.3 Information och översättning i två- och flerspråkiga analysenheter	61
4.3 Varför förekommer de olika språken i det lingvistiska landskapet?	68
4.3.1 Finska	69
4.3.2 Svenska	70
4.3.3 Engelska	72
5 SAMMANFATTNING	74
LITTERATUR	77
FIGURER	
Figur 1. En-, två- och flerspråkiga analysenheter	38
Figur 2. Språkförekomst i analysenheter	40
Figur 3. Språkkombinationer i analysenheter	45
Figur 4. Offentliga och privata analysenheter	48
Figur 5. Det första språket i två- och flerspråkiga analysenheter	56
Figur 6. Den största fonten i två- och flerspråkiga analysenheter	59
Figur 7. Mest informationsenheter i två- och flerspråkiga analysenheter	65
Figur 8. Homofona, blandade och polyfona analysenheter	68

TABELLER

Tabell 1. En-, två- och flerspråkiga skyltar och helheter	37
Tabell 2. Språket på skyltar och helheter	39
Tabell 3. Språkkombinationer på skyltar	42
Tabell 4. Språkkombinationer i helheter	44
Tabell 5. Offentliga och privata skyltar och helheter	47
Tabell 6. Språkkombinationer på offentliga och privata skyltar och helheter	49
Tabell 7. Det första språket på tvåspråkiga skyltar och helheter	55
Tabell 8. Det första språket på flerspråkiga skyltar och helheter	55
Tabell 9. Den största fonten på tvåspråkiga skyltar och helheter	58
Tabell 10. Den största fonten på flerspråkiga skyltar och helheter	59
Tabell 11. Mest informationsenheter i tvåspråkiga skyltar och helheter	63
Tabell 12. Mest informationsenheter i flerspråkiga skyltar och helheter	64
Tabell 13. Homofona, blandade och polyfona tvåspråkiga skyltar och helheter	66
Tabell 14. Homofona, blandade och polyfona flerspråkiga skyltar och helheter	67

BILDER

Bild 1. Studieområdet (Vasa karttjänst 2016)	10
Bild 2. Exempel på ett objekt	18
Bild 3. Exempel på en helhet	19
Bild 4. Exempel på en helhet	19
Bild 5. Exempel på en flerspråkig skylt som ingår i en helhet	35
Bild 6. Exempel på en tvåspråkig helhet	37
Bild 7. Exempel på en tvåspråkig helhet	37
Bild 8. Exempel på en skylt med språkkombinationen finska/svenska	41
Bild 9. Exempel på en engelskspråkig skylt (objekt)	43
Bild 10. Categories of LL items and criteria of sampling (Ben-Rafael m.fl. 2006: 14)	46
Bild 11. Exempel på en offentlig helhet	48
Bild 12. Exempel på dold tvåspråkighet i ett offentligt skyltpar	50

Bild 13. Exempel på dold tvåspråkighet i ett offentligt skyltpar	50
Bild 14. Exempel på dold tvåspråkighet i ett privat skyltpar	52
Bild 15. Exempel på dold tvåspråkighet i ett privat skyltpar	52
Bild 16. Exempel på en finskspråkig offentlig skylt	53
Bild 17. Exempel på en helhet där engelska är det första språket	57
Bild 18. Exempel på informationsenheter	62
Bild 19. Exempel på en flerspråkig homofon skylt	67
Bild 20. Exempel på en svenskspråkig skylt	71

VAASAN YLIOPISTO**Filosofinen tiedekunta**

Tekijä:	Miro Kronqvist
Pro gradu -tutkielma:	På upptäcktspromenad i en flerspråkig stad Om det lingvistiska landskapet i Vasa centrum
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Oppiaine:	Ruotsin kieli
Valmistumisvuosi:	2017
Työn ohjaaja:	Harry Lönnroth

TIIVISTELMÄ:

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia Vaasan keskustan kielimaisemaa kartoittamalla, mitkä kielet näkyvät ja kuinka ne esiintyvät kaupungin kielimaisemassa. Kaikki näkyvillä olevat kielet on huomioitu tutkielmassa, mutta analyysin pääpaino kohdistuu suomen, ruotsin ja englannin kieliin, koska ne muodostavat huomattavan enemmistön Vaasan kielimaiseman kielistä.

Kielimaiseman tutkiminen on melko uutta. Sosiolingvistinen ja monikielisuuden tutkimus on painottunut puhuttuun kieleen. Kielimaiseman tutkimuksessa pääpaino on sen sijaan kirjoitetussa kielessä, jota esiintyy tiettyssä paikassa tiettyyn aikaan sijaitsevilla kylteillä. Tutkimustulokset antavat kuvan esimerkiksi jonkin tietyn alueen kielellisestä tilanteesta, kielipolitiikasta ja jopa asenteista, joita ihmisillä on tiettyjä kieliä kohtaan.

Tämän tutkielman aineisto koostuu yhteensä 195 analyysiyksiköstä. Näistä analyysiyksiköistä 72 on yksittäisiä kylttejä ja 123 kokonaisuuksia, jotka koostuvat monesta yksittäisestä kyltistä. Analyysiyksiköt on dokumentoitu valokuvoin ja muistiinpanoin. Olen esittänyt tulokset määrällisesti 14 taulukossa ja 8 kuviossa, jotka osoittavat mitä kieliä, minkälaisia kieliyhdistelmiä sekä minkä tyyppisiä kylttejä maisema sisältää. Taulukoista ja kuvioista ilmenee myös, kuinka kielet esiintyvät analyysiyksiköissä. Tutkimus sisältää myös laadullista analyysia, kun pohdin mahdollisia syitä kielten näkyvyyteen.

Tulokset osoittavat, että Vaasan keskusta on monikielinen, kun sitä tarkastellaan näkyvien kielten perusteella. Maisemassa ei kuitenkaan esiinny paljon vieraita kieliä englannin lisäksi, ja englannin kieli ei usein anna paljon informaatiota. Suomen asema kielimaisemassa on vahva. Ruotsin kielellä on huomattavasti vahvempi asema kielimaisemassa verraten kielen asemaan väkilukuun suhteutettuna. Tulokset osoittavat myös, että kielimaiseman toimijat ovat käyttäneet valitsemiaan kieliä tavoittaakseen suuremman osan kaupunkilaisista, mutta myös ilmaistakseen identiteettiään sekä luomaan trendikkäämmän ilmeen toiminnalleen. Syyt voivat myös olla käytännöllisiä.

AVAINSANAT: lingvistiskt landskap, tvåspråkighet, flerspråkighet, Vasa

1 INLEDNING

I dagens moderna samhälle är det så gott som omöjligt att undvika att se och höra språk. När man till exempel går runt i världens städer omringar talat och synligt språk en ständigt fastän man inte alltid registrerar detta. I tidigare studier om flerspråkighet och sociolingvistik har man fokuserat mer på det talade än på det skrivna språket (Sebba 2011: 447). De forskare som arbetar med tematiken *lingvistiska landskap* (*linguistic landscapes*) sätter dock oftast fokus på det synliga språket som finns på olika slags skyltar och objekt i ett specifikt område vid en given tidpunkt (Cenoz & Gorter 2006: 67).

Ett lingvistiskt landskap är ett landskap bildat av människor och det består av affärsskyltar, reklamskyltar, informationsskyltar och så vidare. Det lingvistiska landskapet är således en social realitet. (Shohamy, Ben-Rafael & Barni 2010: xi.) När språket eller språken på skyltarna studeras får man en bild till exempel av områdets språkliga situation, språkpolitik och möjligen till och med attityder som olika individer har till olika språk (Backhaus 2007: 11). Lingvistiska landskap kan alltså användas som ett effektivt verktyg för att kunna studera språk som fenomen.

I denna avhandling har jag valt att studera det lingvistiska landskapet i Vasa centrum. Vasa och speciellt dess centrum är en intressant miljö att studera lingvistiska landskap i eftersom Vasa är en officiellt tvåspråkig men i praktiken en flerspråkig stad. Av de cirka 67 000 invånare som bor i Vasa talar 69,5 procent finska som sitt modersmål och 22,6 procent svenska som sitt modersmål. Andelen invånare som talar något annat språk som sitt modersmål är 7,9 procent. (Vasa 2016a.) Således är Vasa som omgivning för denna typ av studie gynnsam. Vasas språksituation jämfört med dess grannkommuner samt den kringliggande landsbygden är också unik.

Eftersom studieområdet i denna avhandling har avgränsats till Vasa centrum är det städernas språk som studeras. Städernas språk är något som har studerats aktivt sedan 1960-

talet och i dag fascinerar ämnet språkforskare runtom i världen (Paunonen 2008: 14; Lönnroth & Laukkanen 2015: 1). En stads centrum är en mötesplats för människor med många olika bakgrunder, kulturella liksom språkliga. Städernas språk karakteriseras således av mångfald och stor inre variation (Paunonen 2008: 14).

1.1 Syfte

Syftet med denna avhandling pro gradu är att redogöra för det lingvistiska landskapet i Vasa centrum. För att uppnå syftet har jag formulerat följande tre forskningsfrågor:

1. Vilka språk förekommer i det lingvistiska landskapet i Vasa centrum?
2. Hur kommer de olika språken fram i det lingvistiska landskapet i Vasa centrum?
3. Varför förekommer de olika språken i det lingvistiska landskapet i Vasa centrum?

För att kunna svara på den första forskningsfrågan analyserar jag de olika språken i materialet jag samlat in och presenterar dem i tabeller och figurer. För att kunna svara på den andra forskningsfrågan kategoriserar jag materialet vidare. Jag är intresserad av hur de olika språken syns i det lingvistiska landskapet och hur mycket utrymme de får i det offentliga rummet. För att kunna svara på den tredje forskningsfrågan diskuterar jag resultaten i ljuset av till exempel historiska, politiska och praktiska aspekter. Med praktiska aspekter avses de olika aktörernas val och förmåga att använda olika språk. Mer om metoden i avsnitt 1.3.

Alla språk som är synliga i det lingvistiska landskapet finns med i studien, men fokus sätts på finska, svenska och engelska eftersom de bildar största delen av språken i det lingvistiska landskapet. Denna avhandling pro gradu lyfter också fram och för vidare kunskap om lingvistiska landskap eftersom det ännu är så utforskat i Finland. Jag hoppas

avhandlingen också väcker intresse för framtida studier om lingvistiska landskap i Vasa och andra städer.

1.2 Material

Materialet för min avhandling består av 522 fotografier. Därtill kommer anteckningar att användas när fotografierna inte varit det primära materialinsamlingssättet. Löpande LED-text har till exempel dokumenterats som skriftliga anteckningar. Med hjälp av fotografierna och anteckningarna har jag dokumenterat skrift på skyltar och objekt vilka i mitt material kallas 'skyltar' och 'helheter' (se närmare 2.2). Jag har dokumenterat skrift på skyltar och objekt längs Handelsplanaden och vid Vasa torg. Materialet innehåller också skyltar och objekt som förekom längs gatorna Övretorget och Nedretorget. Handelsplanaden är cirka 1 500 meter lång och kan räknas som en av Vasas huvudgator samt centret för handel i Vasa centrum. Handelsplanaden löper genom Vasas hjärta, Vasa torg, som omringas till exempel av två stora köpcentra, hotell, restauranger, caféer, nattklubbar med mera.

Jag samlade in materialet under veckorna 42 och 43 år 2015. Vecka 42 samlades materialet på tisdagen, onsdagen och fredagen. Vecka 43 samlades materialet på tisdagen. Jag valde att samla in materialet klockan 10–14 när största delen av affärerna och restaurangerna hade öppet: då var största delen av skyltarna och objekten synliga. Längs gångbanan fanns det många skyltar och objekt, till exempel i form av reklamställningar och dekorationsföremål som inte är synliga om affärerna och restaurangerna är stängda.

När jag samlade in materialet föreställde jag mig som en turist eller ortsbo som promenerar i Vasa centrum och ser de olika byggnaderna, skyltarna, skräpkorgarna, lyktstolparna och så vidare, med andra ord allt som man kan tänka ha någon sort av text på. Jag gick ändå längs Handelsplanaden troligen oftare än vad en vanlig turist eller ortsbo skulle göra

eftersom materialinsamlingen krävde tid. Studieområdet för denna studie är presenterat på bild 1 nedan.

Bild 1. Studieområdet (Vasa karttjänst 2016)

Jag började dokumentationen med att gå längs passagen som löper mellan Handelsplanaden och fotograferade det lingvistiska landskapet på ett längre håll. Efter det gick jag längs gångbanan, fram och tillbaka, på båda sidorna av Handelsplanaden för att dokumentera det som inte var synligt på ett längre håll. Torget dokumenterade jag skilt.

1.3 Metod

I de senaste studierna som behandlat tematiken lingvistiska landskap har man kombinerat både kvantitativa och kvalitativa metoder. Resultaten av studierna presenteras oftast i samband med en kvantitativ analys varefter en kvalitativ analys följer. (Backhaus 2007: 61.) Detta är också fallet med min studie.

Jag har valt att beskriva det lingvistiska landskapet i Vasa centrum i huvudsak som Peter Backhaus beskrivit Tokyo i sin bok *Linguistic Landscapes: A Comparative Study of Urban Multilingualism in Tokyo* från år 2007 samt Jasone Cenoz och Durk Gorter Friesland och Baskien i deras artikel "Linguistic Landscape and Minority Languages" från år 2006. Jag har valt att följa dessa studier eftersom båda fått mycket uppmärksamhet i andra studier samt i aktuell diskussion gällande lingvistiska landskap. Backhaus studie är även den första studien som i detalj diskuterat den metodologiska problematiken ifråga om studier om lingvistiska landskap (Spolsky 2007: ix). Båda studierna har fokuserat en urban miljö och den metodologi som presenterats kan utnyttjas i min avhandling trots att utgångspunkterna och syften är något olika.

Backhaus studerade de flerspråkiga skyltarna i den officiellt enspråkiga staden Tokyo. Resultaten av Backhaus (2007: 146) studie visar att det fanns många aktörer som har påverkat det lingvistiska landskapet i staden. Globaliseringen har också haft en inverkan på stadens lingvistiska landskap och i den traditionellt enspråkiga staden kan nuförtiden ses flerspråkiga drag. Cenoz och Gorter studerade två gator i två flerspråkiga städer i Friesland

(Nederländerna) och Baskien (Spanien). Cenoz och Gorter satte fokus på minoritetsspråk, huvudspråk och engelska som det internationella språket. Resultaten visar att det lingvistiska landskapet motsvarar den officiella språkpolitiken gällande minoritetsspråk och att det finns skillnader mellan forskningsområden (Cenoz & Gorter 2006: 67).

Materialet i denna studie presenteras i likartade tabeller och figurer som Backhaus samt Cenoz och Gorter använt. Presentationen av resultaten följer det allmänna sättet som används inom studier i fråga om lingvistiska landskap. Min studie innehåller även tabeller och figurer med innebörd som inte diskuterats av Backhaus (2007) samt Cenoz och Gorter (2006). Detta har jag valt att göra eftersom jag söker svar på hur det lingvistiska landskapet ser ut som en helhet. Denna avhandling kommer också att innehålla bilder ur det insamlade materialet för att åskådliggöra och konkretisera det lingvistiska landskapet. Mer information om kategoriseringen av materialet finns i avsnitt 2.4.3.

De två första delarna av analysen, som svarar på forskningsfrågorna 1 och 2, är i huvudsak kvantitativa och deskriptiva men har också kvalitativa drag när jag diskuterar resultaten utgående från tabellerna. Efter att jag presenterat resultaten i tabeller och figurer och analyserat innehållet diskuterar jag de svar jag fått från olika aspekter. Jag försöker med andra ord, utöver att ge en grundlig beskrivning av det lingvistiska landskapet i Vasa centrum, också diskutera olika möjligheter varför det lingvistiska landskapet ser ut som det gör. Den del av analysen som svarar på forskningsfrågan 3 är kvalitativ och diskuterande.

Andra relevanta studier utöver Cenoz och Gorter (2006) samt Backhaus (2007) är Loulou Edelmans (2010) studie *Linguistic Landscapes in the Netherlands: A Study of Multilingualism in Amsterdam and Friesland*, vars utgångspunkt var pilotstudien ”The Linguistic Landscape of Kalverstraat: A pilot study” (2006) och Kaisa Koskinens (2013) studie ”Turistina Hervannan kielimaisemassa käännettyyden jäljillä”. Koskinens studie gav mig idén om att framställa mig som en turist eller ortsbo som promenerar runt i en stadsdel och upplever det lingvistiska landskapet. Edelman har diskuterat problematiken kring

analysering av företags- och affärsnamn vilka förekommer i stor utsträckning i materialet gällande denna avhandling. Problematiken kring analys av företags-, restaurang- och affärsnamn diskuteras mer i början av analysdelen i kapitel 4.

2 LINGVISTISKA LANDSKAP – VAD ÄR DE EGENTLIGEN?

Lingvistiska landskap är ett relativt nytt forskningsområde inom flerspråkighet och sociolingvistik men intresset för studier som behandlar lingvistiska landskap har ändå ökat under de senaste åren på grund av följande orsaker. Enligt Edelman (2010: 1) kan migration ses som en viktig orsak till det expanderande intresset. När människorna nuförtiden har det allt mer lättare att röra sig från ett land till ett annat blir städernas språk mångsidigare. Edelman (2010: 1) nämner också engelska språkets utspridning som en delfaktor till ökat intresse. En delfaktor kan anses vara den moderna tekniken, speciellt utvecklingen av digitalkameror, som underlättar dokumenteringen (Gorter 2006a: 2). I dag är det möjligt att fotografera landskapet fort och lätt och man har bilderna framför sig nästan omedelbart. Teknikens utveckling och lätthanterlighet har också påverkat metoderna i studierna. I de moderna studierna förekommer det allt mer kvantitativ analys trots att det även används kvalitativa metoder i studierna.

2.1 Tidigare studier

Trots att termen *lingvistiskt landskap* är en relativt ny term finns det dock tidigare studier där man har undersökt och diskuterat skyltar i urbana offentliga rum. De tidigaste studierna kan dateras till 1970-talet. De studier som dateras till 1970-talet har utförts i officiellt enspråkiga och tvåspråkiga städer. Masai (1972) genomförde sin studie i Tokyo, Rosenbaum m.fl. (1977) i Jerusalem och Tulp (1978) i Bryssel. Masai upptäckte inslag av engelska i det traditionellt enspråkiga Tokyo. Rosenbaum m.fl. upptäckte att engelska samt text återgiven genom det romerska/latinska alfabetet förekom i större utsträckning jämfört med talat språk. Tulp upptäckte att franska språket dominerade i det officiellt tvåspråkiga Bryssel. (Spolsky 2009: 25–26.)

Utöver att forskarna i de tidigare studierna redan tagit fasta på de språkliga skillnaderna som studeras aktivt även i dag innehöll studierna även djupare analys. Ett exempel på detta är Spolskys och Coopers (1991) studie *The Languages of Jerusalem*. De sökte dels svar på vilka språk det förekommer, dels svar på varför de förekommer i det lingvistiska landskapet. Spolsky och Cooper (1991: 76) framställde frågan: ”What language, or languages, and in what order, appear on the signs, and how can this choice be explained?” Spolsky (2009: 26–28) nämner att orsakerna oftast kan förklaras med hjälp av historien, politiken och den ökade turismen i Jerusalem.

I Finland har det ännu inte utförts några större studier inom lingvistiska landskap men studier som behandlar lingvistiska landskap blir allt mer vanligare. Det har även gjorts tidigare studier och överblick gällande lingvistiska landskap i Vasa.

Pilke och Vik (2013) studerade det lingvistiska landskapet på Campus Lykeion, ett tvåspråkigt gymnasiecampus i Vasa. Resultaten av Pilkes och Viks studie visar att tvåspråkigheten är synlig i de gemensamma utrymmena och även majoriteten av personalen tycker att tvåspråkigheten på campuset är naturlig och synlig (Pilke & Vik 2013: 299). Sirkku Aaltonen (2015) behandlade engelskans synlighet i Vasa i artikeln ”Go VAMK Yourself – Englanti Vaasan kielimaisemassa”. Resultaten av artikeln visar att engelskan är väl synlig i Vasa centrum, speciellt i affärnamn. Kjell Herberts (2014) har behandlat Helsingfors och Vasas lingvistiska landskap i tidningen *Språkbruk* med rubriken ”På fotosafari i det lingvistiska landskapet”. Enligt Herberts motsvarar språken i de lingvistiska landskapen de officiella språkpolicyerna trots att minoritetsspråket oftast är skrivet med mindre font. Herberts nämner också att engelskan är allt synligare.

Lingvistiska landskap har även behandlats i några tidigare avhandlingar pro gradu i Finland. En avhandling är Väinö Syrjäläs (2012) arbete *Två lingvistiska landskap i Norden: om språk i Helsingfors Metro och Oslos T-bane*. Resultaten av hans studie visar att de lingvistiska landskapen är flerspråkiga. De inhemska språkens ställning i Helsingfors

tunnelbana är stark tack vare språkpolitiken. Även Syrjäläs studie visar att synligheten av engelskan växer i vårt samhälle. (Syrjälä 2012: 78–79.) Min kandidatavhandling behandlade det lingvistiska landskapet i Tritonia, som är ett gemensamt tvåspråkigt vetenskapligt bibliotek för fem moderhögskolor i Vasa. Resultaten av min kandidatavhandling visar att det lingvistiska landskapet är flerspråkigt, till och med 81,8 procent av skyltarna var flerspråkiga.

2.2 Centrala definitioner, termer och begrepp

Utgångspunkten för de moderna studierna är användningen av termen *lingvistiskt landskap*. Rodrigue Landry och Richard Y. Bourhis lanserade och definierade termen år 1997 i sitt banbrytande arbete "Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality: An Empirical Study". Det var sannolikt första gången termen användes (Spolsky 2007: ix). Efter lanseringen av termen kan det ses en ansenlig ökning av studier där forskarna undersökt och diskuterat skyltar i offentliga rum. Landry och Bourhis definierade 'lingvistiskt landskap' på följande sätt:

The language of public road signs, advertising billboards, street names, place names, commercial shop signs, and public signs on government buildings combines to form the linguistic landscape of a given territory, region, or urban agglomeration. (Landry & Bourhis 1997: 25.)

Forskare runt om i världen har ändå utvidgat och omformulerat Landrys och Bourhis definition i sina arbeten. Lingvistiska landskap har till exempel definierats på ett sådant sätt att det lingvistiska landskapet kan anses innehålla all synlig text som förekommer i böcker, tidningar och så vidare. Vissa forskare har även konstaterat att studier om lingvistiska landskap inte endast borde behandla skrivet språk. (Backhaus 2007: 9–10.) För tillfället har det inte i någon stor skala använts definitioner som skiljer sig speciellt mycket från Landrys och Bourhis definition. En definition som ändå är värd att lyfta fram är Ben-Rafaels, Shohamys, Amaras och Trumper-Hechts (2006: 14) definition: "Any sign or announcement

located outside or inside a public institution or a private business in a given geographical location”. Ben-Rafael m.fl. har utvidgat definitionen till att omfatta skyltar och upplysningar som är inne i byggnader. Jag valde att lyfta fram definitionen trots att den inte direkt angår denna studie, eftersom det nuförtiden finns en mängd studier som behandlar lingvistiska landskap inne i byggnader.

De aktuella och ledande forskarna inom forskningsområdet och Backhaus (2007: 61) är av den åsikten att lingvistiska landskap inte innehåller all synlig text. Språk förutom språk på *signs*, det vill säga på skyltar och objekt, har exkluderats. Shohamy m.fl. (2010: xiv) nämner till exempel följande:

[...] 'linguistic landscape' which refers to linguistic objects that mark the public space, i.e. inscriptions – or LL items – includes any written sign found outside private homes, from road signs to names of streets, shops and schools.

Frågan, som även i dag är svår att svara på, är vilka typer av skyltar och objekt som inkluderas i studien. Forskare som arbetar med lingvistiska landskap har olika synpunkter gällande på vad som inkluderas och vad som exkluderas, och därför är det viktigt att grundligt redogöra för metoden. Oftast påverkar syftet med studien synpunkterna.

Spolsky (2007: ix) och Gorter (2006a: 2) har diskuterat om termen *linguistic cityscape* skulle vara ett bättre alternativ i stället för termen *linguistic landscape* eftersom merparten av de tidigare studierna har genomförts i urbana, stadsliknande miljöer. Termen *linguistic cityscape* har ändå inte vunnit terräng och därför har jag i denna avhandling valt att använda den mer använda termen, lingvistiskt landskap, trots att min studie utförs i en urban miljö.

Andra centrala termer i denna avhandling är *skylt (sign)*, *objekt (object)* och *helhet (one single sign)*. Skylt kan definieras som en ”platta eller tavla med någon upplysning som är avsedd för allmänheten” (Norstedts svenska ordbok 2004). Text som förekommer i ett

lingvistiskt landskap är ändå inte alltid skriven på en platta eller tavla, det vill säga 'skylt' (se bild 2). I analysdelen (kapitel 4 och 5) har jag dock valt att använda ordet *skylt* för alla skyltar och objekt. Detta har jag gjort för att skapa klarhet i analysen men även eftersom det inte enligt min uppfattning är relevant att skilja mellan skyltar och objekt i denna avhandling. Detta eftersom jag söker svar på hur det lingvistiska landskapet ser ut som en helhet. Det är ändå viktigt att uppmärksamma att materialet innehåller även objekt.

Bild 2. Exempel på ett objekt

I denna avhandling studerar jag inte varje skylt skilt. Cenoz och Gorter (2006: 71) valde i sin studie att analysera till exempel en affär som en skylt, ”one single sign”. I denna avhandling presenterar och analyserar jag text med en tydlig ram som inte hör till en större helhet (dvs. enskilda skylt) och ”one single sign” (helhet) skilt och därför har termen *helhet* använts för att skapa klarhet i analysdelen.

Bild 3 och 4. Exempel på en helhet

2.3 Lingvistiska landskap – ordning under ytan

När man ser ett lingvistiskt landskap kan det kännas att man ser en väldig oordning framför sig. Landskapet är fullt med affärsmamn, annonser och informationsskyltar på olika språk. I dag medför den ökande mängden av rörande text, till exempel information på skärmar med rörlig bild och kontinuerligt växlande annonser på bildskärmar ett tillskott till landskapet.

Det som är specifikt i synnerhet för dagens lingvistiska landskap är dess icke-statiska natur. Om man går igenom en stads centrum två dagar efter varandra eller även två gånger inom samma dag kan den se helt annorlunda ut. En dag kan till exempel torget vara fullt med stånd som innehåller text och nästa dag kan torget vara tomt. Dagens konsumtionssamhälle medför också förändring i det lingvistiska landskapet. Lansering av nya produkter syns i det lingvistiska landskapet i form av omväxlande annonser.

Huvudorsaken till oordningen (*disorder*), kaoset (*chaos*) eller djungeln (*jungle*) som Shohamy m.fl. (2010: xv) jämför det lingvistiska landskapet med är de olika aktörerna som bidrar till uppbyggnaden av det lingvistiska landskapet. Det finns lika många motiv och

aspekter i användning och utformning av upplysningar som det finns aktörer. Aktörerna följer inte till exempel samma riktlinjer i användningen av språk, font, fontstorlek och så vidare. Aktörerna inkluderar allt från professionella designers till personer som inte har någon utbildning, till exempel försäljare i ett småföretag. Ofta är utgångspunkten, speciellt den för privata aktörer, att vara olika än andra för att kunna sticka ut ur mängden. Om man föreställer stadscentrumet utan de privata aktörerna kan man dock se något slags ordning i ordningen. Trafikskyltar, gatunamnskyltar och offentliga informationsskyltar följer i stort sett samma layout gällande storlek, färg, font och struktur.

Eftersom lingvistiska landskap är en social realitet och en form av icke-personlig kommunikation kan den kaotiska strukturen, i synnerhet under ytan, förstås bättre genom att se närmare på hur det lingvistiska landskapet är uppbyggt samt på kommunikationen som sker mellan de olika aktörerna och mottagarna. Shohamy m.fl. (2010: xvi–xix) har diskuterat uppbyggnaden av lingvistiska landskap med hjälp av fyra olika perspektiv med utgångspunkt i samhällsvetenskaper:

- *bourdieusian perspective* (bourdieuskt perspektiv)
- *good reasons perspective* (goda skäl-perspektiv)
- *subjective-perception perspective* (subjektiv uppfattning-perspektiv)
- *collective identity perspective* (kollektiv identitet-perspektiv)

Även Backhaus (2007: 57–60) har diskuterat uppbyggnaden och de olika aktörerna i ljuset av tidigare studier. Diskussionen sker kring tre frågor, varav de två första behandlar aktörerna:

- Linguistic landscaping by whom? (Lingvistisk landskapsplanering av vem?)
- Linguistic landscaping for whom? (Lingvistisk landskapsplanering för vem?)
- Linguistic landscape quo vadis? (Det lingvistiska landskapets trend?)

Genom det *bourdieuska perspektivet* och frågan *lingvistisk landskapsplanering av vem?* kan man konstatera att makt är en central faktor mellan de olika aktörerna i det lingvistiska landskapet. Ur ett bourdieuskt perspektiv ska de olika texterna förklaras utgående från maktförhållanden. (Shohamy m.fl. 2010: xix.) Backhaus (2007: 57) nämner att det är viktigt att skilja mellan officiella och icke-officiella upplysningar. Olika forskare har haft olika synpunkter på maktförhållandena, men en central synpunkt enligt min uppfattning är att se skillnaden mellan skyltar som i fråga om till exempel innehåll, font och färg märkbart regleras av någon instans. De officiella reglerade skyltarna bildar oftast ett konsistent lingvistiskt landskap där igen de icke-officiella skyltarna medför den mer kaotiska vyn.

De mest intressanta perspektiven i försöket att förklara oordningen i det lingvistiska landskapet är de återstående perspektiven (*goda skäl*, *subjektiv uppfattning* och *kollektiv identitet*) samt frågan *lingvistisk landskapsplanering för vem?* Genom att vara medveten om varför och vilka motiv de olika aktörerna har haft för att använda vissa typer av skyltar blir oordningen under ytan mer klar.

Enligt Backhaus (2007: 58–59) finns det många olika orsaker till varför de olika aktörerna väljer till exempel att använda ett visst eller vissa språk i skyltarna. Med hjälp av de olika valen försöker man fånga mottagarens uppmärksamhet till exempel genom att använda ett främmande språk. Ett annat viktigt val som aktören gör är vilka mottagare aktören vill nå. Vill man till exempel nå endast en språkgrupp i staden eller hela befolkningen?

Genom att se det lingvistiska landskapet utgående från goda skäl, subjektiv uppfattning och kollektiv identitet kan man bättre förstå de olika valen aktörerna gör. Utgående från goda skäl försöker aktörerna bidra till det lingvistiska landskapet med något som de tror att intresserar mottagarna, man utgår alltså från mottagarnas intressen. Utgående från subjektiv uppfattning är utgångspunkten något olik, man utgår från aktörernas intressen. Det är ändå viktigt att uppmärksamma att aktörerna kan göra de subjektiva valen på grund av att de

antar att de når goda resultat. Utgående från kollektiv identitet försöker aktörerna nå en viss grupp vilket de själva också ofta upplever att höra till.

Aktörerna kan ha många olika motiv och val för användning av språk och innehåll i skyltarna de infört till det lingvistiska landskapet. Detta blir tydligt när man ser på det lingvistiska landskapet i ljuset av de två första frågorna (den tredje frågan diskuterar inte aktörer) som Backhaus (2007) har ställt och de olika perspektiv Shohamy m.fl. (2010) har diskuterat. Oavsett de olika perspektiven och frågorna som diskuteras kan endast empiriskt fältarbete medföra konkreta svar till diskussionen.

2.4 Att studera lingvistiska landskap

I detta avsnitt behandlar jag de olika stegen som studier om lingvistiska landskap kan och enligt min uppfattning bör innehålla för att vara pålitliga. Varje avsnitt i detta kapitel innehåller en fas av studien, varefter metodologin i fråga om den presenterade fasen gällande denna avhandling preciseras.

2.4.1 Rumslig avgränsning

När man börjar studera ett lingvistiskt landskap är det första steget att välja ett område som man ska studera. Landskapet, området som studeras, avgränsas att omfatta ett visst område eller vissa områden. Tidigare forskning har oftast behandlat städer och andra urbana miljöer. Det är ändå möjligt att fokusera på en mycket mindre helhet, till exempel någon institution (se t.ex. Pilke & Vik 2013).

Om man väljer ett större område till exempel en stad eller ett land bör flera avgränsningar göras. Man kan avgränsa landskapet till att omfatta en viss mängd gator i staden eller låta till exempel de olika järnvägsstationerna i storstäderna vara centrumen för området (Gorter

2006a: 2). Det är nästan omöjligt att ge en heltäckande bild av ett stort område och därför är de studier som behandlar lingvistiska landskap i större områden oftast mer kvalitativa jämfört med studier som behandlar mindre områden. Ofta har forskarna inte ens som syfte att ge en heltäckande bild av det lingvistiska landskapet i en stad, utan de försöker med hjälp av sina studier väcka debatt om hur till exempel globaliseringen påverkar de lingvistiska landskapen och invånarnas språkkompetens i staden (Gorter 2006a: 3).

Det är också viktigt att tänka noga igenom och känna till det område man studerar tillräckligt bra innan man väljer området man fokuserar på. En stads centrum kan till exempel skilja sig lingvistiskt beroende på vilka gator man studerar. Som exempel kan man ta Chinatown i San Fransisco. (Spolsky 2007: x.)

I denna avhandling har jag valt att studera det lingvistiska landskapet i Vasa centrum. Det lingvistiska landskapet har vidare avgränsats att gälla huvudgatan Handelsplanaden samt Vasa torg (se bild 1). Oftast ses gator och torg som det ultimata centret för offentligt rum. Ett offentligt rum är ett rum där man kan vistas utan att fråga lov av någon. Offentliga rum kan ha olika karaktär, vilka utformas av människor som vistas i dessa rum. (Ridell, Kymäläinen & Nyysönen 2009: 7.) Eftersom Handelsplanaden och Vasa torg är livliga mötesplatser för människor, bildas studieområdet av denna studie av ett betydande och levande offentligt rum.

2.4.2 Dokumentering

Det område som ska studeras kan dokumenteras på många olika sätt. Det kan dokumenteras med hjälp av modern teknik liksom digitalkameror som är det mest vanligaste sättet (Gorter 2006b: 83). Förr var det mest egna anteckningar som användes (Backhaus 2007: 55). Med hjälp av fotografier är det möjligt att återkomma till landskapet utan att gå tillbaka till stället och se landskapet på nytt. När man fotograferar landskapet och gör anteckningar får man en beskrivning av ett lingvistiskt landskap under en viss tidpunkt. Centralt för ett

lingvistiskt landskap är att det är omväxlande (Gorter 2006a: 3). Lingvistiska landskap kan i denna kontext jämföras med naturlandskap.

Det kan kännas att det är enkelt att gå runt med digitalkameran och ta bilder på alla skyltar och objekt som innehåller text. Enligt Gorter (2006a: 3) är det ändå inte så okomplicerat. Forskare har inkluderat olika slags skyltar och objekt i sina studier. Skyltar och objekt som tas med i studien ska vara relevanta i proportion till syftet och forskningsfrågorna. Om man till exempel i dokumentationstillfället tar bilder och gör anteckningar av alla skyltar och objekt som innehåller text kan det senare på arbetsbordet vara problematiskt att komma ihåg vilka skyltar som ska behandlas i analysen.

Jag dokumenterade och gjorde anteckningar av alla skyltar och objekt som har en tydlig ram eller ställning. Skyltar och objekt utan några tydliga ramar exkluderades. Sådana skyltar och objekt är till exempel lösa papper och skräp (t.ex. lossnade annonser och flygblad). Också skyltar och objekt med text som inte var lättläst när jag promenerade längs gångbanan eller passagen och som inte var lättläst från en cirka två meters avstånd exkluderades. Detta gjorde jag eftersom sådan text enligt Franco-Rodriguez (2009: 8) strider mot principerna om kommunikation i allmänna rum. All rörlig text, det vill säga till exempel text på kläder och rörliga föremål (t.ex. bilar), har jag också exkluderat. I de fall där det förekom likadana skyltar kommer de att räknas endast en gång i analysen. Det var några få reklamannonser samt informationsskyltar som förekom mer än en gång.

2.4.3 Kategoriseringsprinciper

Forskare som har studerat lingvistiska landskap har valt att kategorisera skyltar på många olika sätt. Variation i sättet att kategorisera beror på att forskare har haft olika syften med sina arbeten.

Enligt Gorter (2006a: 3) finns det ännu mycket som borde utvecklas inom den teoretiska ramen för kategoriseringen av skyltar. Backhaus (2007: 80) och Gorter (2006a: 3–4) nämner ändå att en central synpunkt angående kategoriseringen är att skilja mellan skyltar där budskapet är riktat uppifrån-ner (*top-down*) och nerifrån-upp (*bottom-up*) eftersom det ger en bild av vem som påverkat och hur de har påverkat det lingvistiska landskapet. Till skyltar där budskapet är riktat uppifrån-ner räknas generellt skyltar upphängda av staten eller liknande institutioner och till skyltar där budskapet är riktat nerifrån-upp räknas generellt skyltar som är upphängda av kommersiella bolag samt privata organisationer och personer. Kategoriseringen av denna typ ger viktig information om olikheter i det språkliga innehållet i skyltarna (Gorter 2006a: 3–4).

Kategoriseringen av skyltarna och helheterna i denna avhandling grundar sig på fyra principer:

- 1) Antalet språk (en-, två- eller flerspråkiga)
- 2) Språk och språkkombinationer (vilka språk och i hurdana kombinationer)
- 3) ”Status”/typ (offentliga eller privata)
- 4) Innehåll (det första språket, fontstorlek, mängd av information och översättning)

Jag har valt att indela skyltarna i en-, två- och flerspråkiga skyltar och helheter. Vidare kategorisering har gjorts på basis av vilka språk som förekommer på analysenheterna och i hurdana språkkombinationer de förekommer. Därefter har jag kategoriserat skyltarna och helheterna som *offentliga* (budskapet är riktat uppifrån-ner) och *privata* (budskapet är riktat nerifrån-upp). Jag redogör också för de språkliga skillnaderna ifråga om de offentliga och privata analysenheterna. Till sist har jag ännu kategoriserat skyltarna och helheterna på basis av hur de olika språken förekommer i analysenheterna.

Jag har valt att kategorisera skyltarna och helheterna på detta sätt eftersom då får man information om hur flerspråkigt det lingvistiska landskapet egentligen är och vilka som är

de mest synliga språken i landskapet. Jag anser också att det är viktigt att veta vem som har påverkat det lingvistiska landskapet och i vilken mån. Hur två- och flerspråkigheten förekommer på analysenheterna är också viktig information. Innehållet i de två- och flerspråkiga skyltarna och helheterna varierar mycket, och två- och flerspråkigheten är inte alltid så mångformig som man kunde tro på basis av det första intrycket.

3 VASA SOM FORSKNINGSOBJEKT OCH SPRÅKGEMENSKAP

Vasa med omnejd bildar en intressant omgivning att studera det lingvistiska landskapet i. Vasa har en historia som en av Finlands förnämsta handels-, industri- och sjöfartsstäder. Utöver handel och industri har Vasa en betydande historia som utbildnings-, kultur- och administrationsstad. I dag är Vasa en fungerande och levande tvåspråkig stad som är speciellt känd för industri och utbildning. I Vasa samsas finskan och svenskan och flerspråkigheten är också ofta en naturlig del av vardagen. Jag börjar kapitlet med att presentera huvuddragen av Vasa stads historia eftersom den historiska dimensionen är viktig för förståelsen av fenomenet lingvistiska landskap (Gorter 2006b: 87).

3.1 Om Vasa stads historia – från 1600-talet till i dag

Sveriges kung Karl IX grundade föregångaren till Vasa, *Mustasari stadh*, den 2 oktober 1606 genom att bevilja kyrkbyn stadsrättigheter. År 1611 ändrades namnet till Vasa (Wasa). (Luukko 1971: 49–54.) På 1600-talet var Vasas invånarantal cirka 650. Det kan ändå antas att invånarantalet var något högre eftersom till exempel de fattiga inte räknades med i antalet. (Luukko 1971: 104.) Angående utbildning grundades Vasa trivialskola år 1683 när trivialskolan flyttades från Nykarleby till Vasa (Luukko 1971: 528). I ett senare skede, under åren 1815–1822, studerade till exempel J. L. Runeberg i trivialskolan (Mäkelä 1985: 345). När det gäller handel och industri under 1600-talet var de viktigaste exportprodukterna från Vasa bland annat tjära, spannmål och sältran (Luukko 1971: 226).

På 1700-talet ökade invånarantalet till över tusen (Luukko 1971: 104). Under samma sekel ökade också sjöfarten och den internationella handeln (Luukko 1979: 456). Beslutet om att Finlands andra hovrätt grundades i Vasa, vilket var viktigt för Vasas utveckling, fattades år 1775. Även Finlands första läsbibliotek grundades år 1794 i Vasa. (Luukko 1979: 578, 678.)

Under 1800-talet skedde det mycket i Vasas gällande handel, industri, utbildning och kultur. Även Vasas brand, som inverkade anmärkningsvärt på utvecklingen ägde rum på 1800-talet. 1800-talet var Vasas guldår inom sjöfart och C. G. Wolff var en av de mest framgångsrika skeppsredarna i Norden. Wolff var även den största arbetsgivaren i Vasas med omnejd. (Kallenautio, Wester, Hirvonen, Andersson & Piispala 2006: 205.) På 1800-talet var även många fabriker verksamma i Vasas, till exempel bomullsfabriken som gav arbete åt många. I slutet av 1800-talet fick Vasas också en järnvägsförbindelse vilket ökade handel och industri. (Kallenautio m.fl. 2006: 217, 330–333). Angående utbildning skedde det också mycket under 1800-talet i Vasas. Vasas fick många nya skolor och blev en viktig skolstad (Mäkelä 1985: 335). Slutet av 1800-talet kan också anses vara starten för Vasas guldår inom konst, vilket har lett till att Vasas i dag är känt av dess museer (Kallenautio m.fl. 2006: 575; Vasaregionen 2016).

Den 3 augusti 1852 brann Vasas stad, området som i dag bildar stadsdelen Gamla Vasas, och över 3 000 Vasabor blev hemlösa. Den 1 mars 1854 beslöt kejsar Nikolai I att Vasas byggas upp, cirka 7 kilometer från den nerbrunna staden, närmare den nya uthamnen. (Kallenautio m.fl. 2006: 18, 35–36, 41.) På grund av landhöjningen hade hamnen redan tidigare flyttats till Brändö (Mäkelä 1985: 136). Vasas hette officiellt Nikolaistad under åren 1855–1917, men på grund av stort motstånd användes det endast i några officiella sammanhang. C. A. Setterberg, som senare utnämndes till stadsarkitekt, planerade den nya staden vars fem breda esplanader (inklusive Handelsesplanaden) ännu i dag präglar stadsbilden. (Kallenautio m.fl. 2006: 30, 115–117).

I slutet av 1800-talet var de svenskspråkigas andel i Vasas cirka 90 procent. Några decennier senare, i sekelskiftet 1800–1900, var Vasas en av Finlands mest bebodda städer och de finskspråkigas andel steg kraftigt. Under inbördeskriget, år 1918, fungerade Vasas som det vita Finlands huvudstad och samtidigt blev finskan majoritetsspråket i Vasas. Sedan 1970-talet har andelen finskspråkiga legat kring 70 procent. (Lönnroth & Laukkanen 2015: 5; Herberts 2015: 154–156.)

3.2 Vasa i dag

I dag, över 400 år sedan grundandet, är Vasa en betydelsefull stad inom industri, utbildning och språk. I slutet av år 2015 var Vasas folkmängd 67 619. Av stadens invånare talade 46 971 (69,5 %) finska som sitt modersmål, 15 291 (22,6 %) talade svenska som sitt modersmål och 5 357 (7,9 %) talade något annat språk som sitt modersmål. Andelen av de som talar något annat språk än finska eller svenska är sjätte störst i Finland. De största språken utöver finskan och svenskan är ryska, somaliska, arabiska, engelska och albanska. Sammanlagt talas det 94 olika språk i Vasa och det finns 121 olika medborgarskap representerade i staden. (Vasa 2016b.) På grund av den stora andelen utlänningar och främmande språk i Vasa har det diskuterats om Vasa i stället för en tvåspråkig stad (*de jure*) kunde kallas en flerspråkig stad (*de facto*).

Den stora andelen utlänningar i Vasa kan förklaras med gott sysselsättningsläge och utbildningsmöjligheter. Vasa är det största ekonomiska centret i Österbotten och speciellt känt inom energibranschen (Vasa 2016a). Vasa är också lätt att nå på grund av goda buss- och tågförbindelser. Vasa har också ett flygfält samt en passagerarhamn med förbindelse till Umeå. Förbindelsen utgör den nordligaste passagerarlinjen i världen.

Vasaregionen bildas av Vasa och sex andra kommuner. Invånarantalet i Vasaregionen är över 114 000 (Vasa 2016a). Vasas finskspråkiga grannkommuner är Storkyro och Laihela. Vasas tvåspråkiga grannkommuner är Malax, Korsholm och Vörå. Vasaregionen kompletteras med den tvåspråkiga kommunen Korsnäs, som är den enda av kommunerna i Vasaregionen som inte delar kommungräns med Vasa. Landsbygden som omringar Vasa har svenska som majoritetsspråk, men Vasa har finska som majoritetsspråk. Vasa är således språkligt intressant jämfört med den omringande landsbygden. (Lönnroth & Laukkanen 2015: 3.) Vasa i sig självt är en officiellt tvåspråkig kommun och på grund av detta ska till exempel trafikskyltarna och andra liknande upplysningar som myndigheterna hänger upp

finnas på finska och svenska, vilket är relevant gällande denna avhandling. (Justitieministeriet 2015.)

Gällande utbildning kan Vasa i dag ses som en internationell högskolestad. Efter läroplikten kan man fortsätta att studera i finsk- eller svenskspråkiga andra stadiets skolor och sedan vidare i de sammanlagt sex olika högskoleenheter som ger undervisning på tre olika språk (finska, svenska och engelska). I Vasa finns det också möjlighet att studera vid öppna universitetet samt ta kurser i det finska eller svenska arbetarinstitutet. Allt som allt finns det cirka 13 000 högskolestudenter i Vasa och när studenter utöver högskolestudenterna räknas kan man verkligen tala om en studiestad. Över 30 procent av Vasas invånare har en högskoleexamen. (Vasa 2016c.)

Enligt min mening syns och hörs två- och flerspråkigheten i vardagen i Vasa. När man går runt i centrum kan man vänta sig att höra och se båda de inhemska språken samt något främmande språk. Till exempel i största delen av butikerna hälsar expediten kunden med en interjektion som ger kunden möjligheten att börja kommunikationen på finska eller svenska. Enligt mina egna erfarenheter får man oftast service på det språk man vill (finska, svenska, engelska). De undantag jag stött på har varit i några mindre affärer och restauranger. Trots att man oftast får service på det språk man vill stöter man ändå kontinuerligt på yttranden i insändare och ris & ros-spalter, att man inte fått service på finska eller svenska (se även Aaltonen 2015: 129). I Vasatrakten har jag också stött på till exempel trafikskyltar där det finska eller svenska budskapet har strukits över för att troligtvis framföra opinioner om det andra inhemska språket.

Trots de kontinuerligt uppträdande, oftast subjektiva, motsättningar mellan språkgrupperna har Vasa ändå ofta valts till Finlands tvåspråkigaste stad i informella undersökningar. Största delen av de infödda Vasaborna har redan under många generationer varit mer eller mindre tvåspråkiga. (Herberts 2015: 153.) Enligt Herberts (2015: 153) fungerar tvåspråkigheten bra i offentliga sammanhang och inom den offentliga sektorn. Inom den

privata sektorn förekommer det mycket variation, men det beror inte på att man inte känner till språksituationen. Orsakerna är ofta praktiska. (Herberts 2015: 153.)

Vasas framtidsutsikter ser bra ut. Vasa fortsätter att internationaliseras och växa. Antalet Vasabor som talar något annat språk än finska eller svenska som sitt modersmål har ökat kraftigt under de senaste femton åren. Vasas folkmängd har ökat med 6 155 under åren 2000–2015. Folkmängden har ökat med 1 421 finskspråkiga, 713 svenskspråkiga och 4 021 som talar något annat språk. Andelen finskspråkiga av hela Vasas folkmängd har under åren 2000–2015 sjunkit med 4,6 procent och andelen svenskspråkiga med 1,0 procent. Detta betyder att andelen av dem som talar något annat språk som sitt modersmål har stigit med 5,6 procentenheter. Trots att andelen av finsk- och svenskspråkiga har sjunkit, har antalet finskspråkiga stigit sedan år 2005 och antalet svenskspråkiga sedan år 2004. (Vasa 2016b.)

4 DET LINGVISTISKA LANDSKAPET I VASA CENTRUM

I detta kapitel presenterar jag det lingvistiska landskapet i Vasa centrum. Det lingvistiska landskapet presenteras med hjälp av 14 tabeller och 8 figurer. Bilder ur det insamlade materialet presenteras också för att åskådliggöra och konkretisera det lingvistiska landskapet. Orsaker varför det lingvistiska landskapet ser ut som det gör diskuteras också.

Tabellerna 1–4 (avsnitt 4.1) visar vilka språk och språkkombinationer som förekommer på skyltarna och helheterna (dvs. analysenheterna) i Vasa centrum. De följande tabellerna 5 och 6 visar fördelningen mellan de offentliga och privata analysenheterna. Jag presenterar också det språkliga innehållet gällande offentliga och privata analysenheter. Tabellerna 7–14 visar på vilket sätt språken förekommer på analysenheterna samt hurdan det två- och flerspråkiga innehållet i analysenheterna är. Tabellerna i denna avhandling innehåller information skilt för skyltar och helheter medan figurerna innehåller den sammanlagda informationen.

Vasa centrum visade sig vara en utmanande miljö att studera det lingvistiska landskapet i. Det förekommer rikligt med skyltar och objekt som innehåller text längs gatorna och torget som bildar studieområdet för denna studie. Det skulle vara nästan omöjligt att presentera och dokumentera all text som syns i en stads centrum. Kategoriseringarna och avgränsningarna ska vara exakta, välplanerade och motiverade (se avsnitt 1.3 och 2.4). När jag gav mig ut på upptäcktspromenaden var det första intrycket av landskapet ett kaos. Men genom att systematiskt studera och dokumentera landskapet med tanke på avgränsningarna blev det så småningom ordning i det hela.

En utmaning var kategoriseringen av vissa affärs- och restaurangnamn. I fortsättningen används affärsnamn som ett samlingsnamn för affärs-, restaurang- och institutionsnamn med mera. Detta valde jag att göra för att skapa klarhet i analysen. Tidigare studier (se t.ex. Edelman 2010: 70–80) visar att det finns många olika sätt att kategorisera affärsnamn. De

har till exempel kategoriserats på basis av forskarnas egna uppfattningar eller på basis av ursprungsspråket. I vissa studier har man exkluderat affärsmen. Till exempel Backhaus (2007: 68) exkluderade alla affärsmen, förutom japanska, om de inte innehöll information om branschen affären verkar i. Det är ändå viktigt att inkludera affärsmen i denna typ av studie eftersom affärsmen enligt Edelman (2010: 79) i hög grad påverkar det flerspråkiga utseendet i lingvistiska landskap.

I denna studie har jag valt att kategorisera affärsmen genom att kombinera de mest relevanta synpunkterna i tidigare studier (se Edelman 2010: 70–80). I största delen av fallen är det lätt att kategorisera affärsmen som ett visst språk. Sådana affärsmen i mitt material är till exempel: *Vaasan Kodinkonehuolto* (finska), *Hovisevät* (finska) och *Little pub* (engelska). Utöver de enkla fallen förekommer det tre olika typer av affärsmen i materialet vilket kräver närmare analys.

Den första typen är affärsmen med två olika språk. Exempel på detta är företagsmen *Intersport* (kategoriseras som engelska), *Fenno Optikka* (kategoriseras som finska) och *CITYTERVEYS* (kategoriseras som finska). Affärsmen av denna typ valde jag att kategorisera som ett visst språk på basis av språket som ger mer information om branschen affären verkar i. Om språket kunde kategoriseras som många olika språk krävdes det vidare kategorisering. *Intersport* kunde till exempel kategoriseras som många olika språk eftersom ordet *sport* förekommer i flera språk. Därför har jag i denna avhandling även sett på slogans som förekommer i landskapet och som följer affärsmen. *Intersport* använder sloganen *Sport to the People* (engelska).

Den andra typen är affärsmen som utgörs av ett personnamn eller ett ortnamn, det vill säga där personnamnet är en del av affärsmen. Exempel på detta är affärsmen *heli*, *Noora*, *Frank's Café*, *Milano* och *Vivianns Klippotek*. Trots att *Heli* och *Noora* kan anses vara finska former av men har jag valt att exkludera alla affärsmen som endast utgörs av egennamn eftersom de ändå kan vara mångtydiga som i fallet *Milano*. Affärsmen som

till en del utgörs av personnamn och som i materialet jag samlat in oftast förekommer i genitiv form, har kategoriserats som ett visst språk på basis av skrivregler. *Frank's Café* har till exempel kategoriserats som engelska på grund av apostrofen och *Vivianns Klippotek* som svenska på grund av genitiv-s:et. I affärnamnet *Vivianns Klippotek*, som också i en del andra fall, finns det dock andra ord som också hjälper till vid kategoriseringen.

Den tredje typen av affärnamn som kräver närmare analys är affärnamn som utgörs av ord som är svåra att kategorisera som ett språk. Dem har jag valt att exkludera. Exempel på detta är *SIWA*, *Hanken* och *H&M*. *SIWA* är till exempel en förkortning av sammansättningen *sinivalkoinen* (blåvit) (Kaupalehti 2015). *Siwa* är också namnet på en oas i Egypten och då kan det tolkas på många olika språk. Det kan också antas att inte alla som ser ordet *Siwa* eller *Hanken* relaterar det till den längre versionen.

4.1 Vilka språk förekommer i det lingvistiska landskapet?

I detta avsnitt svarar jag på den första forskningsfrågan: Vilka språk förekommer i det lingvistiska landskapet i Vasa centrum? Jag börjar avsnittet med att redogöra för språk andra än finska, svenska och engelska i materialet. Olika språk utöver finska, svenska och engelska förekommer inte i så stor utsträckning att det skulle vara meningsfullt att ha dem med i tabellerna och figurerna. Genom att redogöra skilt för de olika språken förutom de ovannämnda språken i början av kapitlet skapas det också tydlighet i tabellerna och figurerna senare i avhandlingen. Efter att de olika språken utom finska, svenska och engelska presenterats, ligger fokus i analysen på finska, svenska och engelska eftersom de bildar största delen av språken i det lingvistiska landskapet i Vasa centrum.

4.1.1 Språk utöver finska, svenska och engelska

Det förekommer fem olika språk utöver finska, svenska och engelska i materialet. De är *tyska, italienska, kinesiska, franska* och *latin*. Det förekommer således inte ett enda fall där ett av de fyra största språken (albanska, arabiska, ryska, somaliska; se avsnitt 3.2) utöver finskan, svenskan och engelskan använts.

Italienska, kinesiska, franska och latin förekommer endast i affärsmamn. Tyska är det enda språket som har någon annan funktion än att fungera som ett affärsmamn eller en del av ett affärsmamn. Det tyska ordet *Hantwerken* (stavfel? = *handwerken*?) förekommer i en skylt (bild 5) som är en del av en helhet (i detta fall en affär).

Bild 5. Exempel på en flerspråkig skylt som ingår i en helhet

Skylden innehåller affärsmamnet *Hantverket* skrivet med stor font. *Hantwerken* förekommer tillsammans med det finska ordet *Käsityöt*, det svenska *Hantverk* och det engelska *Handicraft*, vilka finns med på skylden med mindre font. Dessa ord används för att förmedla information om branschen affären verkar i.

Italienska förekommer i affärsmamnet *vabene – MADE IN ITALY*. Företaget säljer italienska kök och badrum. Affärsmamnet kommer från ordet *va bene*, som betyder 'OK' på svenska.

Kinesiska förekommer i affärsnamnet *中国城 ASIAN MARKET*. Företaget säljer asiatiska livsmedel. *中国城* betyder 'Chinatown', ett kinakvarter som förekommer i en icke-kinesisk stad. Franska förekommer i affärsnamnen *tournee* och *café de paris*; *tournee* är en resebyrå och *café de paris* ett kafé. Ordet *tournee* kunde också kategoriseras som något annat språk än franska, men kategoriseringen baserar sig på att ordets etymologi leder till det franska ordet *tournée*, som betyder till exempel '(rund)resa' på svenska. *Café de paris* betyder 'Pariskafé' på svenska.

Latin förekommer i affärsnamnet *Fennia*. *Fennia* är ett finskt försäkringsbolag. *Fennia* betyder 'Finland' på nylatin. Latin förekommer också i några andra affärsnamn som prefix eller en del av affärsnamnet.

Trots att det finns 121 medborgarskap i Vasa förekommer det inte många språk utöver finska, svenska och engelska i det lingvistiska landskapet i Vasa centrum. Denna iakttagelse ger rum för diskussion om Vasa egentligen är så flerspråkigt eftersom största delen av engelskan förekommer i affärsnamn vilket framkommer senare i detta arbete. Det är ändå viktigt att uppmärksamma att det lingvistiska landskapet utgör endast en del av flerspråkighetsaspekten.

4.1.2 En-, två- och flerspråkiga skyltar och helheter

I detta avsnitt behandlar jag en-, två- och flerspråkiga analysenheter i det lingvistiska landskapet i Vasa centrum.

Tabell 1 nedan visar att majoriteten (52,8 %) av skyltarna är enspråkiga. De tvåspråkiga skyltarnas andel är något mindre (37,5 %) och de flerspråkiga skyltarnas andel är endast knappt en tiondedel (9,7 %). Det finns betydligt flera en- och tvåspråkiga skyltar än vad det finns flerspråkiga skyltar.

Tabell 1. En-, två- och flerspråkiga skyltar och helheter

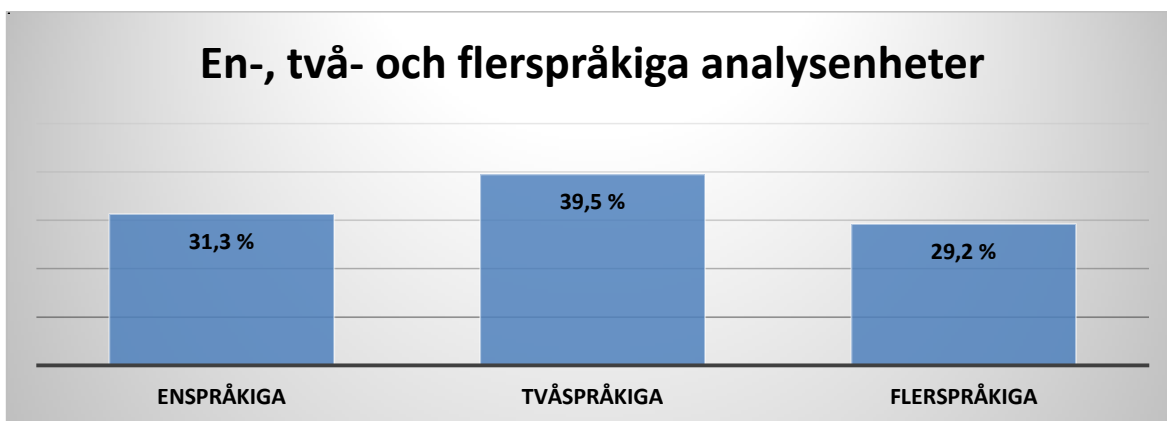
	Enspråkiga	Tvåspråkiga	Flerspråkiga
Skyltar (N=72)	38 (52,8 %)	27 (37,5 %)	7 (9,7 %)
Helheter (N=123)	23 (18,7 %)	50 (40,7 %)	50 (40,7 %)

När skyltarnas fördelning jämförs med helheternas fördelning kan man se en anmärkningsvärd skillnad. Där de flerspråkiga skyltarnas andel var minst, var de flerspråkiga helheternas andel störst (40,7 %) tillsammans med de tvåspråkiga helheternas andel (40,7 %). De enspråkiga helheternas andel var lägst (18,7 %). Fördelningen mellan helheterna är således omvänd jämfört med skyltarna.

Bild 6 och 7. Exempel på en tvåspråkig helhet

När jag analyserade materialet fäste jag uppmärksamhet på skillnaden mellan de en- och flerspråkiga skyltarna och helheterna och började leta orsaker till olikheterna mellan en- och flerspråkiga skyltar och helheter. Det visade sig att trots att det förekommer flerspråkiga helheter i en större utsträckning än vad det gör flerspråkiga skyltar är flerspråkigheten inte egentligen så informativ i helheterna. Det var till exempel ofta som den enda informationen på något språk var endast affärsnamnet, öppethållningstiden eller interjektionen med vilken man ville välkomna kunder till affärerna eller restaurangerna (se bild 6 och 7). Detta diskuteras i löpet av analysen, speciellt från avsnitt 4.2.2 framåt.

Utifrån den sammanlagda fördelningen angående en-, två- och flerspråkiga analysenheter är fördelningen relativt jämn. Som figur 1 visar, är andelen tvåspråkiga analysenheter högst (39,5 %). Andelen enspråkiga analysenheter förekommer i något mindre grad (31,3 %) och andelen flerspråkiga analysenheter förekommer minst (29,2 %).

Figur 1. En-, två- och flerspråkiga analysenheter

Jag kan således redan i detta skede av analysen nämna att en-, två- och flerspråkigheten syns konstant i det lingvistiska landskapet, men det krävs vidare kategoriseringar för att specificera hur synligt fenomenet egentligen är.

4.1.3 Språk på skyltar och helheter

I detta avsnitt behandlar jag språk som förekommer i de en-, två- och flerspråkiga analysenheterna i det lingvistiska landskapet i Vasa centrum.

Som nämnts tidigare (se avsnitt 4.1.1), förekommer det inte många andra språk utöver finska, svenska och engelska i materialet och därför har jag valt att exkludera dem ur tabellerna och figurerna för att skapa klarhet i analysen.

Tabell 2 visar att majoriteten av de 72 skyltarna som analyseras innehåller finska (76,4 %). Svenska (50,0 %) förekommer på hälften av skyltarna och engelska (30,6 %) förekommer på lite mindre än en tredjedel av skyltarna.

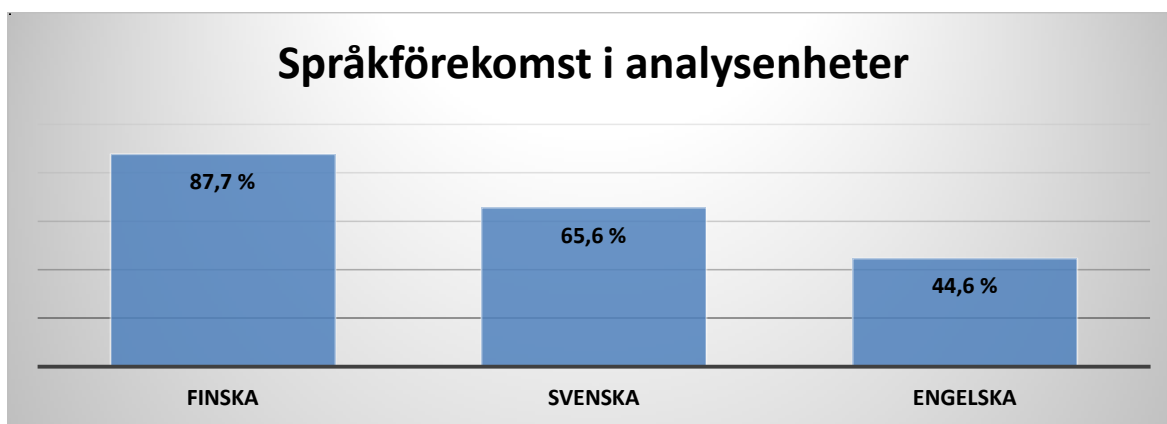
Tabell 2. Språket på skyltar och helheter

	Finska	Svenska	Engelska
Skyltar (N=72)	55 (76,4 %)	36 (50,0 %)	22 (30,6 %)
Helheter (N=123)	116 (94,3 %)	92 (74,8 %)	65 (52,8 %)

Fördelningen mellan finska, svenska och engelska följer samma mönster angående helheterna trots att det förekommer alla språk i över hälften av fallen. Finska förekommer i en ansevärd majoritet av helheterna (94,3 %). Svenska förekommer nästan i tre fjärdedelar av helheterna (74,8 %). Engelska förekommer i drygt hälften av helheterna (52,8 %).

Utgående från tabell 2 kan finskan, svenskan och engelskan sägas vara väl synliga i det lingvistiska landskapet i Vasa centrum. Finskan och svenskan är de två mest uppträdande språken i landskapet trots att finska förekommer på 19 skyltar och i 24 helheter mer än svenska. Engelskans synlighet kan dock inte heller förnekas eftersom den förekommer också i hög grad i materialet.

När man ser på skyltarna och helheterna som en analysenhet (figur 2) får man en helhetsbild av språkfördelningen i hela materialet. Figur 2 visar att finska förekommer i sammanlagt 171 (87,7 %) analysenheter av de totalt 195 (100 %) analysenheterna. Svenska förekommer i 128 (65,6 %) analysenheter och engelska i 87 (44,6 %) analysenheter. Orsaker till skillnaden gällande finskans, svenskans och engelskans synlighet diskuteras senare i avhandlingen.

Figur 2. Språkförekomst i analysenheter

4.1.4 Språkkombinationer på skyltar och helheter

I detta avsnitt behandlar jag språkkombinationerna som förekommer i de en-, två- och flerspråkiga analysenheterna.

Finska, svenska och engelska bildar tillsammans sju olika språkkombinationer på skyltarna och fem olika språkkombinationer i helheterna. Det är viktigt att uppmärksamma att språkets position, fontstorlek samt mängd av information angiven på ett visst språk inte diskuteras här utan i avsnitt 4.2.

Bild 8. Exempel på en skylt med språkkombinationen finska/svenska

Finska, svenska och engelska förekommer på enspråkiga skyltar. Utöver de enspråkiga skyltarna förekommer det tre slags språkkombinationer på tvåspråkiga skyltar (finska/svenska, finska/engelska och svenska/engelska). Kombinationer med de tre språken förekommer i flerspråkiga skyltar.

Tabell 3 visar att finska är den mest dominerande språkkombinationen när det gäller enspråkiga skyltar. Finska förekommer på 22 (57,9 %), svenska på 7 (18,4 %) och engelska på 9 (23,7 %) enspråkiga skyltar av de sammanlagt 38 (100 %) enspråkiga skyltarna.

Språkkombinationen finska/svenska är den mest dominerande språkkombinationen när det gäller de 27 (100 %) tvåspråkiga skyltarna i materialet. Kombinationen finska/svenska förekommer på 21 (77,8 %) tvåspråkiga skyltar, kombinationen finska/engelska på 5 (18,5 %) tvåspråkiga skyltar och kombinationen svenska/engelska på en (3,7 %) tvåspråkig skylt. Finska förekommer således allt som allt på 26 och svenska på 22 tvåspråkiga skyltar. Engelska förekommer på 6 tvåspråkiga skyltar. I materialet förekommer det 7 flerspråkiga skyltar som innehåller finska, svenska och engelska.

Tabell 3. Språkkombinationer på skyltar

Enspråkiga (N=38)			Tvåspråkiga (N=27)			Flerspråkiga (N=7)
Finska	Svenska	Engelska	Finska/ svenska	Finska/ engelska	Svenska/ engelska	Finska/ svenska/ engelska
22 (57,9 %)	7 (18,4 %)	9 (23,7 %)	21 (77,8 %)	5 (18,5 %)	1 (3,7 %)	7 (100 %)
72						
30,6 %	9,7 %	12,5 %	29,2 %	6,9 %	1,4 %	9,7 %

Tabell 3 visar också att det förekommer mest skyltar som innehåller endast finska (30,6 %). Därefter förekommer det skyltar som innehåller kombinationen finska/svenska (29,2 %). Skillnaden mellan dessa två mest förekommande språkkombinationer är inte markant. Efter dessa två mest uppträdande kombinationer sjunker andelen märkbart. Skyltar med enbart engelska förekommer tredje mest (12,5 %). Det förekommer lika många skyltar som innehåller språkkombinationen svenska (9,7 %) och finska/svenska/engelska (9,7 %). Språkkombinationen finska/engelska (6,9 %) förekommer näst minst och språkkombinationen svenska/engelska (1,4 %) minst, endast på en skylt.

Av tabell 3 kan man följaktligen se att den största orsaken till att finska förekommer på större antal skyltar än svenska (se tabell 2) är antalet av de enspråkiga skyltarna som innehåller finska. Största orsaken till att engelska förekommer minst på skyltarna (se tabell 2) är de tvåspråkiga skyltarna med språkkombinationen finska/svenska.

Bild 9. Exempel på en engelskspråkig skylt (objekt)

När det gäller helheterna förekommer det finska och engelska i enspråkiga helheter. Det förekommer inte en enda helt svensk helhet i materialet. Utöver de enspråkiga helheterna förekommer det två olika språkkombinationer i tvåspråkiga helheter (finska/svenska och finska/engelska). Kombinationen svenska/engelska förekommer inte i helheterna. Kombinationer med alla tre språk förekommer i flerspråkiga helheter.

Tabell 4 visar att finska är det mest dominerande språket i de enspråkiga helheterna. Finska förekommer på 16 (69,6 %), svenska inte i en och engelska i 7 (30,4 %) enspråkiga helheter av de sammanlagt 23 (100 %) enspråkiga helheterna.

Språkkombinationen finska/svenska är den mest dominerande språkkombinationen när det gäller de 50 (100 %) tvåspråkiga helheterna i materialet. Kombinationen finska/svenska

förekommer i 42 (84,0 %) och kombinationen finska/engelska i 8 (16,0 %) tvåspråkiga helheter. Finska förekommer således i 50 och svenska i 42 tvåspråkiga helheter. Engelska förekommer i 8 tvåspråkiga helheter. I materialet förekommer det 50 flerspråkiga helheter som innehåller finska, svenska och engelska.

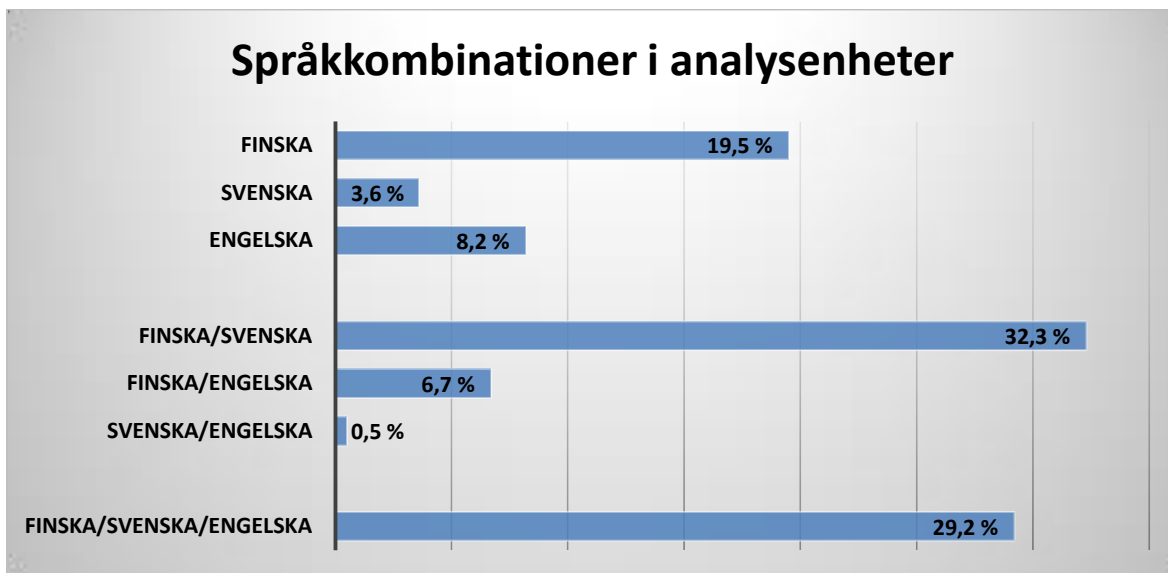
Tabell 4. Språkkombinationer i helheter

Enspråkiga (N=23)			Tvåspråkiga (N=50)			Flerspråkiga (N=50)
Finska	Svenska	Engelska	Finska/ svenska	Finska/ engelska	Svenska/ engelska	Finska/ svenska/ engelska
16 (69,6 %)	–	7 (30,4 %)	42 (84,0 %)	8 (16,0 %)	–	50 (100 %)
123						
13,0 %	–	5,7 %	34,1 %	6,5 %	–	40,7 %

Tabell 4 visar också att kombinationen finska/svenska/engelska (40,7 %) är den mest dominerande kombinationen i helheterna. Den näst mest dominerande kombinationen är finska/svenska (34,1 %). Skillnaden mellan dessa två mest dominerande språkkombinationer är inte stor. Sedan sjunker andelen märkvärdigt. Enbart finskspråkiga helheter förekommer tredje mest (13,0 %). Kombinationerna finska/engelska (6,5 %) och engelska (5,7 %) förekommer minst. Som det nämndes tidigare förekommer språkkombinationerna svenska och svenska/engelska inte i helheterna.

Orsaken till varför finska förekommer i större antal helheter än svenska (se tabell 2) samt varför engelska förekommer minst i helheterna kan ses i tabell 4. Orsaken är de enspråkiga

helheterna som innehåller finska och vidare de tvåspråkiga helheterna med språkkombinationen finska/svenska.

Figur 3. Språkkombinationer i analysenheter

Figur 3 visar att språkkombinationen finska/svenska förekommer mest, i sammanlagt 63 (32,2 %) analysenheter. Kombinationen finska/svenska/engelska förekommer i 57 (29,2 %) och kombinationen finska i 38 (19,5 %) analysenheter. Efter dessa tre mest uppträdande kombinationer sjunker andelen märkbart. Kombinationen engelska förekommer i 16 (8,2 %), kombinationen finska/engelska i 13 (6,7 %), kombinationen svenska i 7 (3,6 %) och kombinationen svenska/engelska i en (0,5 %) analysenhet.

4.1.5 Offentliga och privata skyltar och helheter

Som det nämndes tidigare i avhandlingen (avsnitt 2.3) finns det många olika aktörer som bidrar till det lingvistiska landskapets uppbyggnad. Trots att jag inte i denna avhandling

studerar de offentliga och privata analysenheterna på en djupare nivå och inte kommer att jämföra resultaten med till exempel stadens språkpolicy kommer en grundindelning att göras. Jag anser att en grundindelning mellan offentliga och privata analysenheter ger viktig information när jag ska diskutera den tredje forskningsfrågan i avsnitt 4.3. Indelningen baserar sig på Ben-Rafael m.fl. (2006: 14):

<i>Category</i>	<i>Type of item</i>
Top-down	1. Public institutions: religious, governmental, municipal – cultural and educational, medical
	2. Public signs of general interest
	3. Public announcements
	4. Signs of street names
Bottom-up	1. Shop signs: e.g. clothing, food, jewellery
	2. Private business signs: offices, factories, agencies
	3. Private announcements: 'wanted' ads, sale or rentals of flats or cars

Bild 10. Categories of LL items and criteria of sampling (Ben-Rafael m.fl. 2006: 14)

Som *offentliga (top-down)* skyltar har jag valt att räkna de skyltar som har ett etablerat utseende och som är riktade till allmänheten, till exempel förbudsskyltar (se bild 8). Också skyltar som är upphängda av kommunen eller något offentlighetsligt samfund räknas som offentliga skyltar. Resten av skyltarna har räknats som *privata (bottom-up)* skyltar. Privata skyltar är till exempel klotter (se bild 9), reklamskyltar samt klistermärken uppsatta av privata personer. I denna avhandling betraktas trafikskyltarna som en offentlig helhet, det

vill säga de räknas inte skilt som offentliga skyltar i analysen utan bildar en egen offentlig helhet.

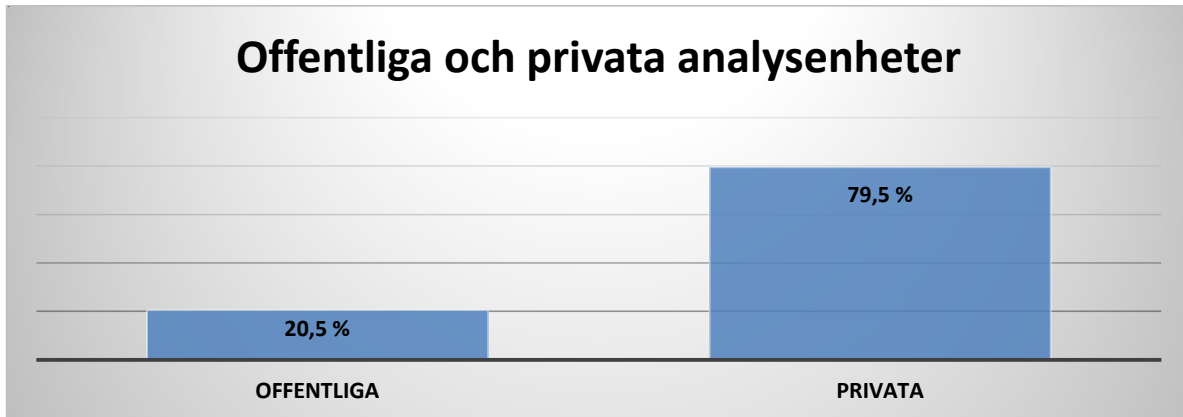
Som offentliga helheter räknar jag offentliga institutioner samt organisationer som får bidrag av staten. Sådana institutioner i materialet är till exempel *Röda Korset*, *Vasa kyrkliga samfällighet* och *Hanken*. Resten av helheterna har räknats som privata helheter, till exempel privatägda företag, vilka utgör största delen av helheterna angående denna avhandling (se bilderna 6 och 7).

Tabell 5. Offentliga och privata skyltar och helheter

Offentliga		Privata	
Skyltar (N=72)	Helheter (N=123)	Skyltar (N=72)	Helheter (N=123)
27 (37,5 %)	13 (10,6 %)	45 (62,5 %)	110 (89,4 %)

Tabell 5 visar att 27 (37,5 %) av skyltarna i materialet är offentliga och 45 (62,5 %) privata. När det gäller helheterna är 13 (10,6 %) av helheterna offentliga och 110 (89,4 %) privata. Det kommer således fram att största delen av analysenheterna är privata.

När man sammanfogar alla de offentliga och privata analysenheterna i tabell 5 får man en gemensam fördelning mellan offentliga och privata analysenheter i materialet. Figur 4 visar att de offentliga analysenheterna utgör cirka en femtedel (20,5 %) och de privata analysenheterna cirka fyra femtedelar (79,5 %) av analysenheterna. De privata aktörerna kan således konstateras spela en stor roll i uppbyggnaden av det lingvistiska landskapet i Vasa centrum.

Figur 4. Offentliga och privata analysenheter

Bild 11. Exempel på en offentlig helhet

De sju språkkombinationerna som presenterades i avsnitt 4.1.4 fördelas vidare mellan offentliga och privata analysenheter i tabell 6. Jag kommer också att diskutera de mest iögonfallande resultaten.

Tabell 6. Språkkombinationer på offentliga och privata skyltar och helheter

	Offentliga (N=40)		Privata (N=155)	
	Skyltar	Helheter	Skyltar	Helheter
Finska (N=38)	10 (26,3 %)	1 (2,6 %)	12 (31,6 %)	15 (39,5 %)
Svenska (N=7)	3 (42,9 %)	–	4 (57,1 %)	–
Engelska (N=16)	–	–	9 (56,3 %)	7 (43,8 %)
Finska/ svenska (N=63)	13 (20,6 %)	7 (11,1 %)	8 (12,7 %)	35 (55,6 %)
Finska/ engelska (N=13)	–	–	5 (38,5 %)	8 (61,5 %)
Svenska/ engelska (N=1)	–	–	1 (100 %)	–
Finska/ svenska/ engelska (N=57)	1 (1,8 %)	5 (8,8 %)	6 (10,5 %)	45 (78,9 %)

Som tabell 6 visar är största delen av de 57 analysenheterna som innehåller språkkombinationen finska/svenska/engelska privata helheter (78,9 %) och skyltar (10,5

%). Det förekommer endast 5 (8,8 %) offentliga helheter och en (1,8 %) offentlig skylt med kombinationen finska/svenska/engelska. Utgående från detta kan man konstatera att engelskan i huvudsak syns i det lingvistiska landskapet tack vare de privata aktörerna. Detta argument stöds vidare av att det inte förekommer en enda språkkombination utöver den flerspråkiga kombinationen i offentliga analysenheter som skulle innehålla engelska.

En annan intressant iakttagelse som framgår av tabell 6 är att finskans höga synlighet i det lingvistiska landskapet inte enbart beror på de privata aktörerna. Det förekommer allt som allt 11 offentliga analysenheter som innehåller endast finska och bara 3 offentliga analysenheter som innehåller endast svenska. När man ser vidare på de endast finska och svenska offentliga analysenheterna förekommer alla de 3 svenska offentliga analysenheterna i tvåspråkiga skyltpar där tvåspråkigheten är dold (se bild 12 och 13), det vill säga det förekommer samma innehåll på två skilda enspråkiga skyltar (se även avsnitt 4.2.1).

Bild 12 och 13. Exempel på dold tvåspråkighet i ett offentligt skyltpar

Att alla de 3 svenska offentliga analysenheterna förekommer i tvåspråkiga skyltpar där tvåspråkigheten är dold betyder att det inte förekommer en enda offentlig svensk analysenhet som skulle innehålla information som inte finns angiven på finska i det lingvistiska landskapet i Vasa centrum. Vidare förekommer det således 8 offentliga finska analysenheter där informationen finns tillgänglig endast på finska.

4.2 Hur kommer de olika språken fram i det lingvistiska landskapet?

I detta avsnitt svarar jag på den andra forskningsfrågan: Hur kommer de olika språken fram i det lingvistiska landskapet i Vasa centrum? Eftersom lingvistiska landskap är ett relativt nytt forskningsområde inom flerspråkighet och sociolingvistik finns det ännu många obesvarade metodologiska frågor gällande t.ex. kategoriseringen av skyltarna. Enligt min egen mening börjar det bildas upprepade mönster gällande kategoriseringen av språk på analysenheterna. När det kommer till kategoriseringen av innehållet finns det ännu många olika betraktelse- och synsätt. I denna avhandling har jag valt att kombinera de enligt mig mest relevanta synsätten ur de studier min avhandling följer. I vissa fall har dock forskarna varken diskuterat eller motiverat sina betraktelsesätt och då har jag varit tvungen att bilda och använda egna.

4.2.1 Två- och flerspråkighetens synlighet i analysenheterna

Två- och flerspråkighet på skyltarna kan förekomma på *synliga (visible)* eller *dolda (non-visible)* två- och flerspråkiga skyltar och skyltpar. Två- och flerspråkighet på skyltarna är synlig när det förekommer mer än ett språk på en skylt. Två- och flerspråkigheten är dold när det förekommer samma innehåll på två eller flera skilda en-, två- eller flerspråkiga skyltar. (Backhaus 2007: 110.)

I det lingvistiska landskapet i Vasa centrum förekommer det lite dold två- och flerspråkighet. I materialet förekommer det endast fyra skyltpar som innehåller dold tvåspråkighet. Tre av skyltparen är offentliga och de består av tre enspråkigt finska skyltar och tre enspråkigt svenska skyltar. Ett skyltpar är privat och den består av två tvåspråkiga skyltar. En av de tvåspråkiga skyltarna innehåller kombinationen finska/engelska och den andra kombinationen svenska/engelska. Det privata skyltparet är intressant på grund av översättningsvalet (se bild 14 och 15). Veckodagarna förekommer på finska på den skylt som innehåller kombinationen finska/engelska och på svenska på den skylt som innehåller kombinationen svenska/engelska, men "PÄIVÄN SUBI" förekommer som "SUB OF THE DAY" i den svensk-/engelskspråkiga skylten.

Bild 14 och 15. Exempel på dold tvåspråkighet i ett privat skyltpar

När det gäller helheterna förekommer det ingen dold två- och flerspråkighet. På grund av den knappa mängden dold två- och flerspråkighet behandlas två- och flerspråkighetens synlighet inte vidare, utan fokus sätts däremot på de två- och flerspråkiga analysenheternas karaktär. Det som ändå bör nämnas är avsaknaden av några offentliga tvåspråkiga skyltar eller skyltpar. Sådana skyltar i materialet är till exempel skyltar som innehåller ”SPRINKLERIKESKUS” och ”PALOKUNNAN LISÄSYÖTTÖ”. Budskapet i dessa skyltar är dock riktat till myndigheter. Men det förekommer också några offentliga skyltar som är riktade till allmänheten som saknar svensk översättning eller en svenskspråkig skylt som bildar ett skyltpar. Sådana skyltar i materialet är till exempel skyltar som innehåller ”Työmaa-alue – Asiattomilta pääsy kielletty” och ”Alueella tallentava kamera-valvonta” (se bild 16).

Bild 16. Exempel på en finskspråkig offentlig skylt

4.2.2 Det första språket och fontstorlek i två- och flerspråkiga analysenheter

Enligt Cenoz och Gorter (2006: 74) ger det språkliga innehållet i de två- och flerspråkiga analysenheterna viktig information om hur stor betydelse språket har visuellt och innehållsmässigt. På grund av de metodologiska utgångspunkterna baserar presentationen av språkhierarkin i denna avhandling huvudsakligen på Cenoz och Gorters (2006) presentation. Språkhierarkin kan studeras genom att reda ut språkets position, fontstorlek

samt mängden information angiven på ett visst språk i analysenheterna. Hur de olika språken är översatta i de två- och flerspråkiga skyltarna är också relevant.

I denna avhandling kommer jag inte att diskutera hierarkin på en djupare nivå. För att kunna göra det skulle det krävas en betydligt mer omfattande studie, eller en studie där fokus läggs endast på ett delområde. De studier min avhandling följer har också nöjt sig med en mer ytlig presentation av hierarkin, det vill säga att informationen är presenterad i tabellerna men en fördjupad diskussion saknas. Jag har i denna avhandling valt att presentera all information angående två- och flerspråkiga skyltar och helheter i tabellerna men diskussionen sker i huvudsak kring den sammanlagda fördelningen som presenteras i figurerna. Jag kommer ändå att hänvisa till tabellerna när det behövs.

Jag börjar med att reda ut det första språket. Enligt Backhaus (2007: 103–105) kan det ibland vara svårt att avgöra vilket språk som kategoriseras som det första språket eftersom olika kulturer har olika läsriktningar. Cenoz och Gorter (2006) har inte nämnt på vilket sätt de valt det första språket i analysenheterna. Det enda som nämns är: "[...] the first language on the sign (or the clearly most prominent one) [...]" (Cenoz & Groter 2006: 74).

Jag har valt det första språket på basis av västerländsk läsriktning, det vill säga uppifrån och ner, och från vänster till höger. Detta på grund av att alla aktörer i det lingvistiska landskapet jag studerar kan antas vara medvetna om den västerländska läsriktningen och har skapat upplysningarna på basis av den. Enligt min egen tolkning förekommer det inte en enda analysenhet i materialet som skulle lämna möjlighet för flertydighet.

Tabell 7 nedan visar att finska är det första språket i majoriteten av de tvåspråkiga analysenheterna. Svenska och engelska som det första språket förekommer inte i stor utsträckning.

Tabell 7. Det första språket på tvåspråkiga skyltar och helheter

	Tvåspråkiga skyltar (N=27)			Tvåspråkiga helheter (N=50)		
	Finska/ svenska	Finska/ engelska	Svenska/ engelska	Finska/ svenska	Finska/ engelska	Svenska/ engelska
Finska först	21 (77,8 %)	4 (14,8 %)		38 (76,0 %)	1 (2,0 %)	
Svenska först	–		–	4 (8,0 %)		–
Engelska först		1 (3,7 %)	1 (3,7 %)		7 (14,0 %)	–

Som det framgår av tabell 8 nedan, förekommer finska som det första språket i 6 (85,7 %) fall och engelska i ett (14,3 %) fall när det gäller de flerspråkiga skyltarna. Gällande de flerspråkiga helheterna är fördelningen mellan finska och engelska omvänd. Engelska förekommer som det första språket mest, i 36 (72,0 %) fall. Finska förekommer som det första språket i 10 (20,0 %) och svenska i 4 (8,0 %) fall.

Tabell 8. Det första språket på flerspråkiga skyltar och helheter

	Flerspråkiga skyltar (N=7)	Flerspråkiga helheter (N=50)
	Finska/svenska/engelska	Finska/svenska/engelska
Finska först	6 (85,7 %)	10 (20,0 %)
Svenska först	–	4 (8,0 %)
Engelska först	1 (14,3 %)	36 (72,0 %)

Figur 5 visar den sammanlagda informationen om det första språket angående de två- och flerspråkiga analysenheterna. Finska (59,7 %) är det första språket i största delen av fallen. Engelska (34,3 %) förekommer som det första språket i drygt en tredjedel av fallen. Svenska (6,0 %) förekommer som det första språket minst.

Figur 5. Det första språket i två- och flerspråkiga analysenheter

Orsaken varför engelska förekommer som det första språket i så många fall kan förklaras med att affärsnamnet är oftast den första upplysningen som förekommer i en helhet (se bild 17). Största delen av engelskan i Vasa centrum förekommer i affärsnamn och därför är andelen engelska som första språk så hög. När jag analyserade materialet märkte jag att på skyltarna är affärsnamnet oftast inte den första informationen och därför förekommer engelska inte i så stor utsträckning som det första språket på skyltarna (se tabell 7 och 8).

Orsaken varför svenska är det första språket i så få fall kan förklaras med att det inte finns många enbart svenska affärsnamn i det lingvistiska landskapet i Vasa centrum. I analysenheterna där affärsnamnet förekommer både på finska och på svenska förekommer det finska affärsnamnet nästan alltid först. Om det första språket inte förekommer i ett

affärsmamn är finskan ändå oftast det första språket. Dessa iakttagelser kan vidare förklaras med följande resultat.

Bild 17. Exempel på en helhet där engelska är det första språket

Enligt Backhaus (2007: 105) är fontstorleken en större markör för språkhierarkin i de två- och flerspråkiga skyltarna än det första språket. Oftast motsvarar resultaten gällande det första språket och den största fonten (se bild 17). Ifall resultaten inte korresponderar med varandra väger fontstorleken mer. (Backhaus 2007: 105.) Det är ändå viktigt att uppmärksamma att metodologin i min och Backhaus (2007) studie avviker i vissa fall. I denna studie är det svårt att värdera vilken markör, det första språket eller den största fonten, väger mest. Detta på grund av att jag har inkluderat affärsmamnen i materialet vilket Backhaus inte gjorde i en lika stor utsträckning. Cenoz och Gorter (2006) har inte

diskuterat problematiken gällande sambandet mellan det första språket/fontstorleken och affärsnamnen. Jag kommer snart att kort diskutera problematiken.

Följande tabeller visar vilket språk som utgör den största fonten på två- och flerspråkiga analysenheter. Tabell 9 nedan visar att det förekommer mest tvåspråkiga analysenheter där både finska och svenska utgör den största fonten. Det förekommer också många tvåspråkiga analysenheter, speciellt helheter, med språkkombinationen finska/svenska där finska är det mest relevanta språket med avseende på fontstorlek.

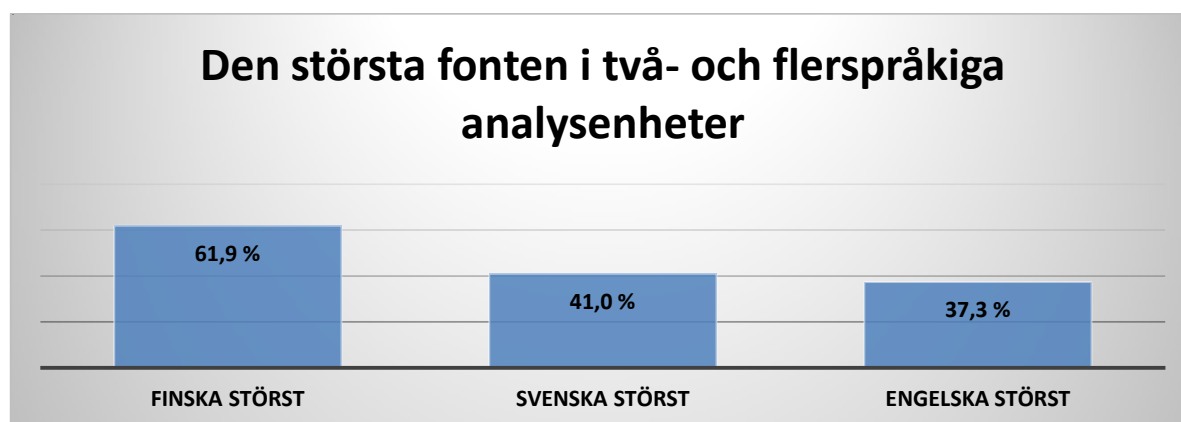
Tabell 9. Den största fonten på tvåspråkiga skyltar och helheter

	Tvåspråkiga skyltar (N=27)			Tvåspråkiga helheter (N=50)		
	Finska/ svenska	Finska/ engelska	Svenska/ engelska	Finska/ svenska	Finska/ engelska	Svenska/ engelska
Lika	19 (70,4 %)	–	–	22 (44,0 %)	–	–
Finska störst	2 (7,4 %)	3 (11,1 %)		18 (36,0 %)	1 (2,0 %)	
Svenska störst	–		–	2 (4,0 %)		–
Engelska störst		2 (7,4 %)	1 (3,7 %)		7 (14,0 %)	–

Tabell 10 visar att engelska är det mest relevanta språket angående de flerspråkiga analysenheterna när det gäller fontstorlek.

Tabell 10. Den största fonten på flerspråkiga skyltar och helheter

	Flerspråkiga skyltar (N=7)	Flerspråkiga helheter (N=50)
	Finska/svenska/engelska	Finska/svenska/engelska
Lika	–	–
Finska störst	1 (14,3 %)	4 (8,0 %)
Svenska störst	–	3 (6,0 %)
Engelska störst	4 (57,1 %)	32 (64,0 %)
Finska + engelska störst	1 (14,3 %)	3 (6,0 %)
Finska + svenska störst	1 (14,3 %)	8 (16,0 %)

Figur 6. Den största fonten i två- och flerspråkiga analysenheter

Figur 6 ovan visar den största fonten på de två- och flerspråkiga analysenheterna sammanlagt. Finska utgör den största fonten i majoriteten (61,9 %) av analysenheterna. Svenska (41,0 %) och engelska (37,3 %) utgör båda den största fonten i cirka två femtedelar av analysenheterna.

Om man nu jämför resultaten i figur 6 (den största fonten) med resultaten i figur 5 (det första språket) ser man att resultaten inte motsvarar varandra. Resultaten i figurerna motsvarar rätt bra när det gäller finskan och engelskan men när det gäller svenskan finns det en anmärkningsvärd skillnad. På grund av denna iakttagelse skulle jag ge mer värde, på samma sätt som Backhaus (2007) gör, åt den största fonten i stället för det första språket. Men när man jämför resultaten angående det första språket och den största fonten i de tvåspråkiga (tabell 7 och 9) och flerspråkiga (tabell 8 och 10) analysenheterna ser man att det inte är så entydigt i detta fall. Det är på grund av denna iakttagelse jag kan konstatera att man inte kan ge mer värde åt vare sig det första språket eller den största fonten som markör för språkhierarkin i studier som lokaliseras i en flerspråkig stad. I studier som lokaliseras i en flerspråkig stad, och speciellt där affärsmen inkluderats i materialet för att få en fullständig beskrivning av det lingvistiska landskapet, bör man således behandla de två- och flerspråkiga analysenheterna skilt för att få pålitliga resultat. En annan möjlighet, som kunde göras i fortsatta djupare studier för att få bättre resultat, skulle vara att reda ut det första, andra och tredje språket.

Det som är intressant att märka är att resultaten i figur 6 ligger i linje med resultaten i figur 2 som visar språkförekomst i analysenheterna som behandlades i början av kapitlet. Det krävs ändå fler studier för att kunna konstatera om det är ett fenomen som har djupare betydelse. En annan intressant iakttagelse är den stora mängden tvåspråkiga analysenheter med finsk/svensk font som största font. Detta tyder på att finska placeras högre i hierarkin i de tvåspråkiga analysenheterna i huvudsak enligt språkets position (se figur 5), det vill säga att finska placeras före svenska.

4.2.3 Information och översättning i två- och flerspråkiga analysenheter

Andra viktiga markörer för språkhierarkin i de två- och flerspråkiga analysenheterna är mängden information (*amount of information*) angiven på ett visst språk och översättningen av informationen. Jag börjar med att redogöra för mängd av information. Cenoz och Gorter (2006: 76–77) har inte nämnt vad ”*amount of information*” innebär. Enligt Edelman (2010: 81) är det svårt att definiera vad 'information' betyder i detta sammanhang och därför har hon valt att använda ”*amount of text*” i stället. Edelman har räknat mängden av bokstäverna som förekommer i olika språk och kategoriserat analysenheterna på basis av det. Jag, i stil med Edelman (2010: 69), anser dock att det inte är oproblemiskt. Backhaus (2007) har inte kategoriserat skyltarna på basis av mängd av information. Trots att mängden information angiven på ett visst språk kan vara problematiskt att studera, har jag valt att studera det eftersom det är just med hjälp av denna typ av analys jag kan visa att det två- och flerspråkiga innehållet i analysenheterna inte egentligen är så informativt gällande alla språk (se avsnitt 4.1.2).

I denna avhandling har jag valt att kategorisera informationen i analysenheterna på basis av mina egna observationer i samband med materialinsamlingen. I största delen av fallen är det lätt att nämna vilket språk som anger vilken information. Det är lätt i de fall där den lingvistiska uppsättningen i analysenheterna är tydlig. Analysenheten innehåller till exempel affärsnamnet, öppethållningstiden och möjligen vissa interjektioner med vilka man vill välkomna kunden till affären. Det är på basis av denna iakttagelse jag valt att se innehållet i analysenheterna som enskilda 'informationsenheter'. Affärsnamnet valde jag att räkna som en informationsenhet om den innehöll information om branschen affären verkar i.

Om analysenheten innehöll många olika mindre informationsenheter av samma typ valde jag att se de mindre informationsenheterna som en större informationsenhet. Mindre informationsenheter som jag valde att se som en större informationsenhet förekom till

exempel på stånden utanför restaurangerna som innehöll information om till exempel vilka maträtter och drycker som serveras på restaurangen (se bild 18).

Bild 18. Exempel på informationsenheter

På skylten som finns på bild 18 ovan räknas till exempel namnet på restaurangen, vad som serveras, öppethållningstiderna och interjektionerna med vilka man välkomnar kunderna som olika informationsenheter. Den mer precisa informationen om det vad som serveras betraktas som en gemensam informationsenhet. Det är viktigt att uppmärksamma att denna

avhandling inte tar ställning till vilken informationsenhet som bär mest betydelse. Alla informationsenheter behandlas likvärdigt.

Diskussionen av resultaten i detta avsnitt kommer till största del att ske kring den sammanlagda fördelningen som presenteras i figurerna. Jag kommer ändå att hänvisa till tabellerna när det behövs.

Tabell 11 visar på vilket språk det förekommer mest informationsenheter i tvåspråkiga analysenheter. Det förekommer mest tvåspråkiga analysenheter som innehåller mest både finska och svenska informationsenheter. En stor del av de tvåspråkiga analysenheterna innehåller också mest finska informationsenheter.

Tabell 11. Mest informationsenheter i tvåspråkiga skyltar och helheter

	Tvåspråkiga skyltar (N=27)			Tvåspråkiga helheter (N=50)		
	Finska/ svenska	Finska/ engelska	Svenska/ engelska	Finska/ svenska	Finska/ engelska	Svenska/ engelska
Lika mest	19 (70,4 %)	–	1 (3,7 %)	23 (46,0 %)	3 (6,0 %)	–
Finska mest	2 (7,4 %)	5 (18,5 %)		18 (36,0 %)	4 (8,0 %)	
Svenska mest	–		–	1 (2,0 %)		–
Engelska mest		–	–		1 (2,0 %)	–

Tabell 12 nedan visar fördelningen gällande de flerspråkiga analysenheterna. Som det framgår av tabellen följer fördelningen i de flerspråkiga analysenheterna samma mönster

som i de tvåspråkiga analysenheterna. Det förekommer mest flerspråkiga analysenheter som innehåller mest både finska och svenska informationsenheter. Många flerspråkiga analysenheter innehåller också mest finskspråkiga informationsenheter.

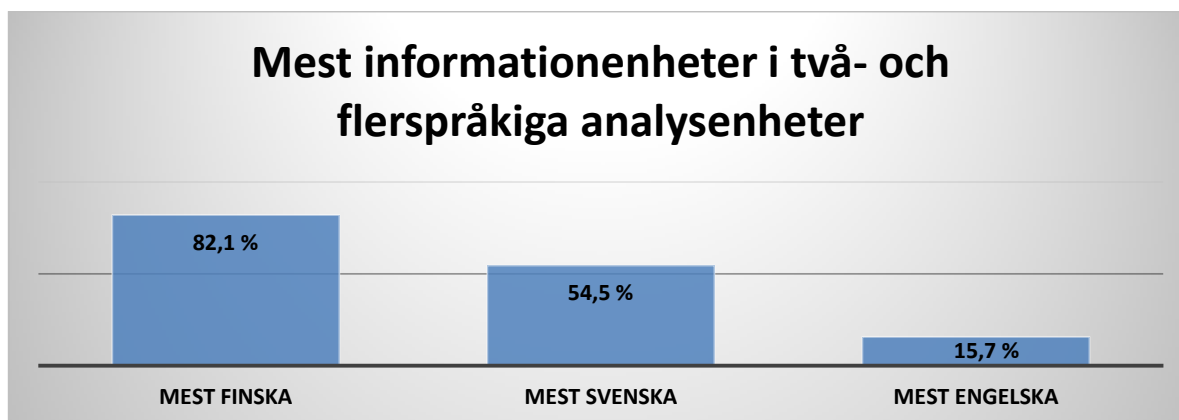
Tabell 12. Mest informationsenheter i flerspråkiga skyltar och helheter

	Flerspråkiga skyltar (N=7)	Flerspråkiga helheter (N=50)
	Finska/svenska/engelska	Finska/svenska/engelska
Lika mest	1 (14,3 %)	1 (2,0 %)
Finska mest	1 (14,3 %)	13 (26,0 %)
Svenska mest	–	7 (14,0 %)
Engelska mest	–	14 (28,0 %)
Finska + svenska mest	5 (71,4 %)	15 (30,0 %)

Den största skillnaden mellan de två- och flerspråkiga analysenheterna är att angående de flerspråkiga analysenheterna förekommer det också många analysenheter som innehåller mest svenska informationsenheter (jfr tabell 11 och 12). Alla dessa analysenheter är helheter.

Figur 7 nedan visar att det förekommer mest (82,1 %) två- och flerspråkiga analysenheter där största delen av informationen finns på finska. I över hälften (54,5 %) av de två- och flerspråkiga analysenheterna förekommer det mest information på svenska. Det är viktigt att uppmärksamma att det förekommer lika mycket information på finska och svenska i en stor del av de två- och flerspråkiga analysenheterna (se tabell 11 och 12). Figur 7 visar

också att det förekommer märkbart minst (15,7 %) två- och flerspråkiga analysenheter där största delen av informationen finns på engelska.

Figur 7. Mest informationsenheter i två- och flerspråkiga analysenheter

Det sista draget jag kommer att behandla angående språkhierarkin i de två- och flerspråkiga analysenheterna är översättning av innehållet. Backhaus (2007: 90) har valt att kategorisera skyltar där hela innehållet är översatt som *homofona (homophonic)*. Skyltar där det förekommer två eller flera språk och innehållet bara delvis är översatt kategoriseras som *blandade (mixed)*. Skyltar som innehåller mera än ett språk och innehållet saknar översättning kategoriseras som *polyfona (polyphonic)*. Skyltar som innehåller endast ett språk kategoriseras som *monofona (monophonic)*. De monofona skyltarna behandlas inte.

De homofona, blandade och polyfona analysenheterna behandlas kort eftersom denna typ av analys faller stort sett utanför ramarna för denna studie. Genom att studera översättningarna på en djupare nivå kan man till exempel reda ut det ursprungliga språket och det är inte nödvändigt jämfört med syftet i denna avhandling. En kort analys angående de homofona, blandade och polyfona analysenheterna ger ändå en generell överblick av hur innehållet, det vill säga informationsenheterna, i analysenheterna är översatt.

Tabell 13 nedan visar att det förekommer mest homofona analysenheter när det gäller de tvåspråkiga analysenheterna. Alla homofona analysenheter innehåller språkkombinationen finska/svenska. Det förekommer också många blandade tvåspråkiga analysenheter som innehåller språkkombinationen finska/svenska. Alla polyfona skyltar innehåller engelska vilket är ett tecken på att det engelska innehållet oftast inte är översatt. Detta är vidare ett tecken på att största delen av engelskan inte har stor informationsbärande betydelse eller utgörs av affärsnamn i det lingvistiska landskapet i Vasa centrum.

Tabell 13. Homofona, blandade och polyfona tvåspråkiga skyltar och helheter

	Tvåspråkiga skyltar (N=27)			Tvåspråkiga helheter (N=50)		
	Finska/ svenska	Finska/ engelska	Svenska/ engelska	Finska/ svenska	Finska/ engelska	Svenska/ engelska
Homofona	17 (63,0 %)	–	–	17 (34,0 %)	–	–
Blandade	4 (14,8 %)	–	–	25 (50,0 %)	1 (2,0 %)	–
Polyfona	–	5 (18,5 %)	1 (3,7 %)	–	7 (14,0 %)	–

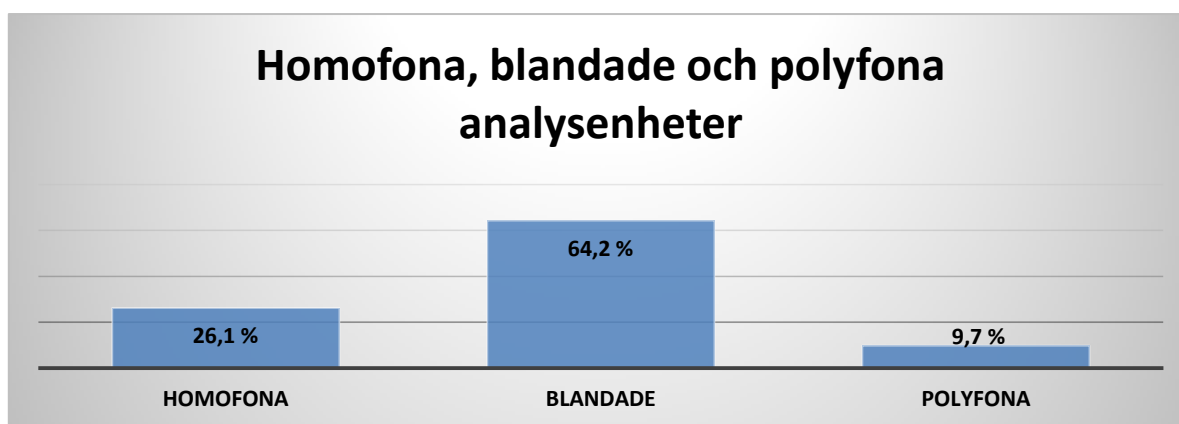
Som det framgår av tabell 14 nedan är alla utom en av de flerspråkiga analysenheterna blandade analysenheter. Detta betyder att alla de flerspråkiga analysenheterna i det lingvistiska landskapet som studerats innehåller översättning till en viss grad. Den enda flerspråkiga homofona analysenheten är en skylt som innehåller ett affärsnamn på alla de tre språken (se bild 19).

Tabell 14. Homofona, blandade och polyfona flerspråkiga skyltar och helheter

	Flerspråkiga skyltar (N=7)	Flerspråkiga helheter (N=50)
	Finska/svenska/engelska	Finska/svenska/engelska
Homofona	1 (14,3 %)	–
Blandade	6 (85,7 %)	50 (100 %)
Polyfona	–	–

Bild 19. Exempel på en flerspråkig homofon skylt

Figur 8 visar att det förekommer mest (64,2 %) blandade analysenheter angående de två- och flerspråkiga analysenheterna. Homofona analysenheter förekommer i drygt en fjärdedel (26,1 %) och polyfona i något mindre än en tiondedel (9,7 %). I de två- och flerspråkiga analysenheterna förekommer det således översättning till en viss grad i cirka 90 procent av fallen.

Figur 8. Homofona, blandade och polyfona analysenheter

4.3 Varför förekommer de olika språken i det lingvistiska landskapet?

I detta avsnitt svarar jag på den tredje och sista forskningsfrågan: Varför förekommer de olika språken i det lingvistiska landskapet i Vasa centrum? Efter att jag nu redogjort för språken som finns synliga i landskapet och hur de olika språken kommer fram i det lingvistiska landskapet i Vasa centrum ska jag diskutera möjliga orsaker till deras förekomst i landskapet. Jag behandlar varje språk (finska, svenska och engelska) skilt. I samband med behandlingen kommer jag att kort sammanfatta de viktigaste resultaten angående språket. Jag diskuterar de olika möjligheterna utgående från till exempel historiska, politiska och praktiska aspekter samt de olika perspektiven som behandlades i avsnitt 2.3.

4.3.1 Finska

Finska är det mest dominerande språket i det lingvistiska landskapet i Vasa centrum. Sedan inbördeskriget har finska varit majoritetsspråket i Vasa och sedan 1970-talet har andelen finskspråkiga legat kring 70 procent (se avsnitt 3.1). Det är således inte förvånande att finskan dominerar det lingvistiska landskapet i Vasa centrum.

Finska är det mest dominerande språket angående alla de delområden som studerades. Finska förekommer i 87,7 procent av analysenheterna (se figur 2). Finskan utgör också det första språket och den största fonten i majoriteten av fallen (se figur 5 och 6). Finska är det första språket i 59,7 procent av analysenheterna och utgör den största fonten i 61,9 procent av analysenheterna. Dessutom att finska är det mest synligaste språket i landskapet är det också det mest informativa språket (se figur 7). Det förekommer mest finska informationsenheter i allt som allt 82,1 procent av analysenheterna.

Orsaken varför finska förekommer i det lingvistiska landskapet i Vasa centrum i en så stor utsträckning är det finska språkets starka ställning i samhället samt i Vasa. Eftersom största delen av aktörerna i det lingvistiska landskapet på basis av språkfördelningen kan anses tala finska som sitt modersmål är det också naturligt att de använt finska.

I de fall där aktörerna endast valt att använda finska i analysenheterna kan orsakerna diskuteras utgående från subjektiv uppfattning och kollektiv identitet. Aktörerna har med andra ord möjligen vilja nå endast den finskspråkiga befolkningen för att skapa en starkare relation med de finskspråkiga i Vasa. Orsakerna kan också vara praktiska. Aktörerna kan till exempel ha bristande kunskaper i det andra inhemska språket. De enspråkigt finska analysenheterna är också i några fall förverkligade av ett större internationellt eller riksomfattande företag och man kan anta att samma annonser och reklam används runtom i Finland.

4.3.2 Svenska

Svenska är det näst dominerande språket i det lingvistiska landskapet i Vasa centrum. I slutet av 1800-talet var de svenskspråkigas andel i Vasa till och med 90 procent. Bara några decennier senare, på grund av den stora migrationen av finskspråkiga till Vasa, tappade svenska språket ställningen som majoritetsspråket (se avsnitt 3.1). Trots att andelen svenskspråkiga i Vasa är lägre än andelen finskspråkiga (se avsnitt 3.2) syns det inte i det lingvistiska landskapet i en lika stor grad.

Svenska förekommer till exempel endast i cirka 20 procent färre analysenheter än vad finska (se figur 2). Den mest dominerande språkkombinationen gällande alla analysenheter i det lingvistiska landskapet i Vasa centrum är finska/svenska (se figur 3). Språkkombinationen finska/svenska förekommer i 32,3 procent av analysenheterna. Senare i analysen (se avsnitt 4.2) blev det ändå klart att finskan placeras nästan alltid högre i hierarkin angående det första språket (figur 5). Gällande största font (se figur 6) var finska och svenska mer jämlika. Svenska har också mycket informationsbärande betydelse i landskapet (se figur 7). Det förekommer mest svenska informationsenheter i 54,5 procent av analysenheterna.

De största orsakerna varför svenska förekommer i en så stor grad i det lingvistiska landskapet i Vasa centrum trots att det finns betydligt mer finskspråkiga i staden, och således antagligen mer finskspråkiga aktörer som bidrar till det lingvistiska landskapet, kan förklaras med hjälp av språkpolitiken samt goda skäl.

Eftersom Vasa är en officiellt tvåspråkig stad ska de båda inhemska språken förekomma i skyltar och helheter som är bildade av kommunen eller staten (se avsnitt 3.2). I Vasa centrum förekom svenska nästan i alla offentliga analysenheter (se avsnitt 4.1.5 och 4.2.1). De offentliga analysenheter som var bildade av kommunen eller staten och som inte innehöll svenska var inte riktade åt allmänheten.

Största delen av de privata aktörerna har bildat budskapet i analysenheterna utgående från goda skäl. De har med andra ord velat nå hela befolkningen i staden. Genom att ange åtminstone en del av informationen på svenska i skyltarna eller helheterna signalerar aktörerna att de även tar den svenskspråkiga befolkningen i beaktande.

Det finns inte ett tydligt tecken på att svenska direkt skulle ha använts utgående från subjektiv uppfattning och kollektiv identitet. Det förekom inte en enda endast svenskspråkig helhet och bara sju endast svenskspråkiga skyltar. Tre av skyltarna förekom i dolda tvåspråkiga skyltpar (se avsnitt 4.1.5). De återstående fyra skyltarna kan konstateras förekomma i landskapet av en slump som bild 20 nedan visar. Budskapet i klistermärket är känt i fotbollskretsar. Budskapet är riktat till IFK Göteborgs supportrar av AIK-supportrar.

Bild 20. Exempel på en svenskspråkig skylt

4.3.3 Engelska

Gällande finska, svenska och engelska förekommer det minst engelska i det lingvistiska landskapet i Vasa centrum. Engelska förekommer ändå till en viss grad i nästan hälften (44,6 %) av analysenheterna i materialet (se figur 2). Engelska syns således konstant i landskapet. Engelskan kan också konstateras ha en mer betydande ställning än svenskan i landskapet när man utgår från det första språket i analysenheterna (se figur 5). Engelska förekommer som det första språket i 34,3 procent av analysenheterna. Trots att engelskan är väl synlig är dess informationsbärande betydelse låg (se figur 7). Resultaten av denna studie angående engelskans informationsbärande betydelse i Vasa centrum motsvarar alltså Aaltonens (2015: 147) resultat. I dag finns det närmare två miljarder människor i världen som använder engelska i någon form. Ur historiens synvinkel är de största orsakerna till det höga antalet människor som använder engelska i någon form briterernas kolonialpolitik och senare Förenta staternas ställning som stormakt. I dag har engelska en ledande ställning i världen inom många samhällsområden. (Aaltonen 2015: 128.)

Enligt Aaltonen (2015: 147) används engelskan i det lingvistiska landskapet i Vasa centrum för att signalera trendighet och gruppanda. Resultaten av min studie stödjer Aaltonens resultat. Eftersom engelska förekommer till största del i affärsnamn (se avsnitt 4.2) eller utan en större innehållsbärande betydelse, har aktörerna som bidragit till det lingvistiska landskapets uppbyggnad valt att använda engelska för att skapa ett trendigt och tidsenligt utseende för affärsverksamheten. När jag själv till exempel besökte en av affärerna, som valt att använda ett engelskt affärsnamn, frågade jag orsaken till valet. Som svar fick jag att det är modernt.

Sett från de olika perspektiven har aktörerna bildat de engelska budskapen från goda skäl, subjektiv uppfattning och kollektiv identitet. Aktörerna har till exempel velat nå en större del av befolkningen i staden men också på grund av att använda engelska skapa gruppanda. I vissa fall, speciellt angående de analysenheter som endast innehåller engelska, kan

orsakerna också vara praktiska. Aktörerna kan till exempel ha bristande kunskaper i finska och svenska.

5 SAMMANFATTNING

Eftersom jag i min kandidatavhandling redan behandlat ett lingvistiskt landskap var det klart för mig att temat i min avhandling pro gradu också skulle behandla lingvistiska landskap i någon form. När jag sedan tillsammans med handledaren diskuterade olika möjligheter kom vi fram till att jag kunde studera det lingvistiska landskapet i Vasa centrum. Eftersom jag redan tidigare studerat ett lingvistiskt landskap och var bekant med studieområdet visste jag att det inte är lätt att studera ett lingvistiskt landskap i en stads centrum. Efter ett tag tänkande och planering antog jag utmaningen.

I min avhandling pro gradu har jag redogjort för det lingvistiska landskapet i Vasa centrum. Huvudsyftet var att undersöka vilka språk som förekommer i det lingvistiska landskapet i Vasa centrum och hur de kommer fram i landskapet. Utöver det ville jag reda ut grunddragen varför de olika språken möjligen förekommer i landskapet. Min undersökning följde till stort sett Backhaus (2007) och Cenoz och Groters (2006) studier. Jag var ändå i somliga fall tvungen att följa några andra tidigare studier, till exempel Edelman (2010) och Ben-Rafael m.fl (2006). Metoden jag valde i fråga att se på skyltarna och helheterna som skilda analysenheter hade inte använts i tidigare studier. Resultaten visade att det finns skillnader gällande skyltarna och helheterna och därför visade sig valet vara till nytta. Jag använde också några analysmetoder som inte använts tidigare vilkas relevans får bestämmas i fortsatta studier.

När jag började själva arbetet märkte jag att det inte skett mycket angående forskningsområdet sedan den tiden min kandidatavhandling blev färdig våren 2014. Ännu i dag finns det mycket att göra inom området lingvistiska landskap. Fortfarande finns det inga teorier som entydigt styr forskningen. Kategoriseringar och analys av materialet har förverkligats på många olika sätt, speciellt när det gäller analys av hur de olika språken kommer fram i analysenheterna. Studier om lingvistiska landskap ökar ändå hela tiden och

från och med år 2015 har det publicerats en vetenskaplig tidskrift med namnet *Linguistic Landscapes: An international journal*.

Under arbetet framgick det att Vasa centrum är flerspråkigt. Resultaten visade att Vasa centrum kan sägas vara flerspråkigt om man bedömer det utgående från synliga språk. Trots att det inte förekom många språk utöver finska, svenska och engelska, och engelska förekom oftast endast i affärsmamn eller utan stor innehållsbärande betydelse, skulle det vara svårt att motivera varför man inte skulle tala om en flerspråkig stads centrum i detta fall. I det lingvistiska landskapet i Vasa centrum användes engelskan för att signalera trendighet och gruppanda. Två- och flerspråkigheten var också lätt att se på grund av det stora antalet två- och flerspråkiga analysenheter. Oftast var också åtminstone en del av innehållet i dessa analysenheter översättningar.

När jag samlade in materialet var andelen svenskspråkiga i Vasa 22,6 procent. Resultaten visade att svenskans synlighet i landskapet inte är i förhållande till språkfördelningen i staden. I det lingvistiska landskapet i Vasa centrum hade svenskan en mycket högre ställning. Finskans ställning som det mest betydande språket var ändå klar. I största delen av analysenheterna hade aktörerna valt att använda båda de inhemska språken i någon mån. Det kommer fram till exempel genom den mest använda språkkombinationen i analysenheterna i landskapet vilket var finska/svenska.

I en stor del av analysenheterna utgjorde finska och svenska tillsammans också största font, vilket betyder att finskans ställning som det mest betydande språket i de flesta fall utgjordes av ett högre antal enspråkiga finska analysenheter samt position. Finskan förekom i stort sett alltid före svenskan i analysenheterna. Svenskan användes av aktörerna antagligen för att nå en större del av befolkningen i Vasa, vilket kan anses vara naturligt eftersom genom en större kundkrets når de privata aktörerna bättre resultat. I det området jag studerade var cirka åtta av tio analysenheter bildade av privata aktörer. I de fallen där endast ett språk

användes i analysenheten kan valet tyda på markering av identitet eller bristande kunskaper i det andra inhemska språket.

Studien har visat att det finns mycket att forska i inom lingvistiska landskap i flerspråkiga städer. I Vasas fall finns det också ännu mycket att studera. Trots att denna undersökning gav en heltäckande bild av det lingvistiska landskapet i Vasa centrum fokuserade den inte närmare på något av delområdena. Avhandlingen kan därför användas som underlag för fortsatta studier inom ämnesområdet i Vasa men också andra flerspråkiga städer. Själv skulle jag till exempel vara intresserad av att forska vidare i de olika valen aktörerna använt ifråga om språkanvändning i budskapen de medfört till det lingvistiska landskapet. Detta kunde genomföras med hjälp av enkätundersökning kombinerad med intervju.

En kväll efter att denna avhandling blivit klar promenerade jag längs Handelsplanaden och genom torget. Det lingvistiska landskapet hade redan ändrats i vissa avseenden jämfört med landskapet jag dokumenterade. Dels till att det var kväll och några av affärerna och restaurangerna var stängda och dels till den stora omväxlingen angående aktörer som bidrar till det lingvistiska landskapet. Låt detta vara en påminnelse om det lingvistiska landskapets anknytning till tiden. Genom att studera lingvistiska landskap får man aktuell information angående många språkliga fenomen i samhället.

LITTERATUR

- Aaltonen, Sirkku (2015). ”Go VAMK Yourself!”. Englanti Vaasan kielimaisemassa. I: Harry Lönnroth & Liisa Laukkanen (red.). *Vaasa kieliyhteisönä. Näkökulmia kaksikielisen kaupungin monikielisyteen. Vasa som språkgemenskap. Perspektiv på den tvåspråkiga stadens flerspråkighet*. Vaasan yliopiston julkaisuja. Tutkimuksia 304. Kielitiede 49. 127–152.
- Backhaus, Peter (2007). *Linguistic Landscapes: A Comparative Study of Urban Multilingualism in Tokyo*. Clevedon: Multilingual Matters LTD.
- Ben-Rafael, Eliezer, Elana Shohamy, Muhammad Hasan Amara & Nira Trumper-Hecht (2006). Linguistic Landscape as Symbolic Construction of the Public Space. The Case of Israel. I: Durk Gorter (red.). *Linguistic Landscape. A New Approach to Multilingualism*. Clevedon: Multilingual Matters. 7–30.
- Cenoz, Jasone & Durk Gorter (2006). Linguistic Landscape and Minority Languages. I: Durk Gorter (red.). *Linguistic Landscape. A New Approach to Multilingualism*. Clevedon: Multilingual Matters. 67–80.
- Edelman, Louise Jeanne (2010). *Linguistic Landscapes in the Netherlands. A Study of Multilingualism in Amsterdam and Friesland* [pdf]. Utrecht: LOT, [Citerat 10.10.2016]. Tillgänglig: http://www.lotpublications.nl/Documents/261_fulltext.pdf
- Franco-Rodriguez, José (2009). Interpreting the Linguistic Traits of Linguistic Landscapes as Ethnolinguistic Vitality: Methodological Approach. *Revista Electrónica de Lingüística Aplicada* [pdf]. 8 [Citerat 10.10.2016], 1–15. Tillgänglig: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/3142991.pdf>
- Gorter, Durk (2006a). Introduction: The Study of the Linguistic Landscape as a New Approach to Multilingualism. I: Durk Gorter (red.). *Linguistic Landscape: A New Approach to Multilingualism*. Clevedon: Multilingual Matters. 1–6.
- Gorter, Durk (2006b). Further Possibilities for Linguistic Landscape Research. I: Durk Gorter (red.). *Linguistic Landscape: A New Approach to Multilingualism*. Clevedon: Multilingual Matters. 81–89.
- Herberts, Kjell (2015). Vasa som språkgemenskap – tvåspråkighet på individ- och samhällsnivå. I: Harry Lönnroth & Liisa Laukkanen (red.). *Vaasa kieliyhteisönä. Näkökulmia kaksikielisen kaupungin monikielisyteen. Vasa som språkgemenskap. Perspektiv på den tvåspråkiga stadens flerspråkighet*. Vaasan yliopiston julkaisuja. Tutkimuksia 304. Kielitiede 49. 153–163.

- Herberts, Kjell (2014). På fotosafari i det lingvistiska landskapet. *Språkbruk*. 3/2014 [Citerat 26.2.2016].
Tillgänglig: <http://www.sprakbruk.fi/index.php?mid=2&pid=13&aid=4252>
- Justitieministeriet (2015). Skyltar och konsumtionsnyttigheter. [Citerat 30.9.2016].
Tillgänglig:
http://www.oikeusministerio.fi/sv/index/julkaisut/Broschyrrer/kielilaki/opasteetjaku_lutushyodykkeet.html
- Kallenautio, Jorma, Holger Wester, Pekka Hirvonen, Katarina Andersson & Eija Piispala (2006). *Vaasan historia IV*. Vaasa: Vaasan kaupunki.
- Kauppalehti (2015). Tennoja, Manteleita, Valintataloja ja Siwoja – Lähikaupalla värikäs historia. [Citerat 15.10.2016].
Tillgänglig: <http://www.kauppalehti.fi/uutiset/tennoja--manteleita--valintataloja-ja-siwoja---lahikaupalla-varikas-historia/kB3m6Eny>
- Koskinen, Kaisa (2013). Turistina Hervannan kielimaisemassa: käännettyyden jäljillä. I: Kaisa Koskinen (red.). *Tulkattu Tampere*. Tampere: Tampere University Press. 313–334.
- Landry, Rodrigue & Richard Bourhis (1997). Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality. An Empirical Study. *Journal of Language and Social Psychology* 16: 1, 23–49.
- Luukko, Armas (1971). *Vaasan historia I*. Vaasa: Vaasan kaupunki.
- Luukko, Armas (1979). *Vaasan historia II*. Vaasa: Vaasan kaupunki.
- Lönnroth, Harry & Liisa Laukkanen (2015). Lukijalle, till läsaren. I: Harry Lönnroth & Liisa Laukkanen (red.). *Vaasa kieliyhteisönä. Näkökulmia kaksikielisen kaupungin monikielisyysyteen. Vasa som språkgemenskap. Perspektiv på den tvåspråkiga stadens flerspråkighet*. Vaasan yliopiston julkaisuja. Tutkimuksia 304. Kielitiede 49. 1–9.
- Mäkelä, Anneli (1985). *Vaasan historia III*. Vaasa: Vaasan kaupunki.
- Norstedts svenska ordbok (2004). *Norstedts svenska ordbok. 72.000 ord och fraser*. Stockholm: Norstedts ordbok.
- Paunonen, Heikki (2008). Vähemmistökielestä varioivaksi valtakieleksi. I: Kaisu Juusela & Katariina Nisula (red.). *Helsinki kieliyhteisönä*. 2:a upplagan. Vantaa: Dark Oy. 13–99.

- Pilke, Nina & Gun-Viol Vik (2013). Kaksi kieltä saman katon alla. Kielistrateginen näkökulma kaksikieliseen lukiokampukseen. I: Maria Eronen & Marinella Rodi-Risberg (red.). *Haasteena näkökulma, Perspektivet som utmaning, Point of view as challenge, Perspektivität als Herausforderung. Vakki-symposium XXXIII*. Vasa: Vasa univeristet. (VAKKI publications 2.) 296–302.
- Ridell, Seija, Päivi Kymäläinen & Timo Nyysönen (2009). Julkinen tila tänään – kuhinaa lomittuvilla rajapinnoilla. I: Seija Ridell, Päivi Kymäläinen & Timo Nyysönen (red.). *Julkisen tilan poetiikka ja politiikka. Tieteiden välisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalituloissa*. Tampere: Tampere University Press. 7–38.
- Sebba, Mark (2011). Societal Bilingualism. I: Ruth Wodak, Barbara Johnstone & Paul Kerswill (red.). *The SAGE Handbook of Sociolinguistics*. Los Angeles; London: SAGE. 445–459.
- Shohamy, Elana, Eliezer Ben-Rafael & Monica Barni (2010). Introduction. I: Elana Shohamy, Eliezer Ben-Rafael & Monica Barni (red.). *Linguistic Landscape in the City*. Bristol: Multilingual Matters. xi–xxviii.
- Spolsky, Bernard & Robert L. Cooper (1991). *The Languages of Jerusalem*. Oxford: Clarendon Press
- Spolsky, Bernard (2007). Foreword by Bernard Spolsky. I: Peter Backhaus. *Linguistic Landscapes: A Comparative Study of Urban Multilingualism in Tokyo*. Clevedon: Multilingual Matters. ix–x.
- Spolsky, Bernard (2009). Prolegomena to a Sociolinguistic Theory of Public Signage. I: Elana Shohamy & Durk Gorter (red.). *Linguistic Landscape. Expanding the Scenery*. New York: Routledge. 25–39.
- Syrjälä, Väinö (2012). *Två lingvistiska landskap i norden. Om språk i Helsingfors Metro och Oslos T-bane*. Opublicerad avhandling pro gradu i nordiska språk. Helsingfors universitet.
- Vasa (2016a). Allmän information om Vasa. [Citerat 30.9.2016]. Tillgänglig: <http://www.vaasa.fi/sv/allman-information-om-vasa>
- Vasa (2016b). Vaasalaiset äidinkielen ja kansalaisuuden mukaan 2000–2015. [Citerat 1.10.2016]. Tillgänglig: https://www.vaasa.fi/sites/default/files/aidinkielet_ja_kansalaisuudet_2000_2015.pdf
- Vasa (2016c). *Liv och energi i Vasa*. Vasa stad.

Vasaregionen (2016). Samlarnas och mecenaternas stad. [Citerat 30.9.2016]. Tillgänglig:
<http://vasaregionen.fi/regionsinfo/historia/mecenaternas-stad/>

Vasa karttjänst (2016). [Citerat 28.9.2016]. Tillgänglig: <http://kartta.vaasa.fi/IMS/sv>